

LEOMEGA

1. ПРОПОРЦИОНАЛНИ ОТСЕЧКИ

1.1. РАЗМЕР МЕГУ ДВА БРОЈА. РАЗМЕР МЕГУ ДВЕ ОТСЕЧКИ

Размер или однос на бројот a и бројот b ($b \neq 0$), е количникот на a и b , т.е.

$$a:b \text{ или } \frac{a}{b},$$

при што a се вика прв, а b – втор член на размерот.

Размерот $a:b$ е број што се добива со извршување на делењето на a со b , кој се означува, најчесто, со k и се вика вредност на размерот $a:b$.

Размерот $b:a$ е обрачен размер на размерот $a:b$.

Ако $a:b = k$ и $c:d = k$, тогаш размерите $a:b$ и $c:d$ се еднакви.

Од $a:b$ и $b:c$ се добива размерот $a:b:c$ кој се вика продолжен размер.

1. Запиши го размерот $a:b$ и пресметај ја неговата вредност ако:

а) $a = 21, b = 7$;   б) $a = 3,6, b = 0,9$;   в) $a = 2\frac{2}{3}, b = 5\frac{1}{3}$.

2. Пресметај ја вредноста на размерот:

а) $4,5:15$;   б) $2,6:0,5$;   в) $\frac{9}{2}:2\frac{1}{4}$.

3. Одреди ја вредноста на размерот:

а) $6,4 \text{ dm} : 8 \text{ cm}$;   б) $12 \text{ cm} : 4 \text{ dm}$;   в) $0,2 \text{ km} : 5 \text{ m}$.

4. Која е вредноста на размерот:

а) 2 часа 45 мин : 15 мин;   б) $6 \text{ km } 32 \text{ m} : 8 \text{ m}$;
в) $4 \text{ l} : 2 \text{ hl}$;   г) $3 \text{ t } 75 \text{ kg} : 25 \text{ kg}$;
д) $3 \text{ ha} : 250 \text{ m}^2$;   е) $3^\circ 12' : 30'$.

5. Кој од следниве количници е размер:

а) $7:9$;   б) $1\frac{1}{3}:\frac{3}{7} \text{ dm}$;   в) $9 \text{ m} : 5 \text{ km}$;   г) $2,4 \text{ dm} : \frac{1}{2} \text{ gr}$?

6. Одреди кој размер е поголем од 1, а кој помал од 1:

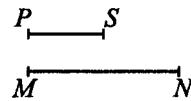
а) $3\frac{3}{20} : 3\frac{2}{3}$;   б) $\frac{5}{6} : \frac{19}{25}$;   в) $4 \text{ kg } 65 \text{ g} : 475 \text{ g}$.

7. Дадени се три колинеарни точки A, B и C , при што точката C е внатрешна точка. Ако $\overline{AB} = 24 \text{ cm}$, $\overline{AC} = 18 \text{ cm}$, запиши го размерот:

а) $\overline{AB} : \overline{BC}$;   б) $\overline{BC} : \overline{CB}$;   в) $\overline{CB} : \overline{AC}$;

8. На црт. 1 се дадени отсечките AB, CD, PS и MN . Измери ја нивната должина со иста мерна единица и одреди ги размерите:

а) $\overline{AB} : \overline{CD}$;   б) $\overline{CD} : \overline{AB}$;   в) $\overline{MN} : \overline{PS}$;   г) $\overline{PS} : \overline{MN}$.

Цртеж 1

9. Нацртај отсечки PQ и RS , така што вредноста на размерот $\overline{PQ} : \overline{RS}$ да биде:
а) 2;   б) $1/3$;   в) 0,5.
10. Пресметај го непознатиот член во размерот:
а) $a : 7 = 5$;   б) $x : 2\frac{1}{7} = 3,5$;   в) $5\frac{1}{4} : x = 1\frac{1}{6}$.
11. Одреди го непознатиот член во размерот:
а) $x : 4 \text{ cm} = 5$;   б) $121 \text{ dm} : y = 11$;   в) $x : 0,06 \text{ km} = 0,4$.
12. Напиши размер, обратен на размерот:
а) $8 : 4$;   б) $1 : 3,5$;   в) $\frac{3}{4} : 1\frac{5}{6}$;   г) $x : y$.
13. Кои од дадениве размери се еднакви меѓу себе:
а) $15 : 3$;   б) $4,2 : 0,7$;   в) $3 \text{ dm} : 5 \text{ cm}$;   г) $12 \text{ kg} : 40 \text{ kg}$?
14. Состави еднакви размери од следниве отсечки:
 $a = 18 \text{ cm}$, $b = 27 \text{ cm}$, $c = 24 \text{ cm}$, $d = 36 \text{ cm}$.
15. Напиши три размери, еднакви на размерот $6 : 10$.
16. Запиши ги членовите на размерот со заемно прости природни броеви:
а) $0,6 : 0,25$;   б) $0,024 : 0,12$;   в) $12 : 1\frac{1}{3}$;   г) $\frac{5}{6} : 2\frac{1}{2}$.
17. Упрости ги размерите:
а) $96 : 144$;   б) $13,25 : 5,45$;   в) $26 \text{ kg} : 52 \text{ kg}$;   г) $1,87 l : 3,3 l$.
18. Напиши продолжен размер од следниве размери:
а) $3 : 10$ и $10 : 7$;   б) $12 : 1\frac{1}{3}$ и $1\frac{1}{3} : 13$;
в) $2 : 3$ и $6 : 5$;   г) $x : 3y$ и $2y : z$.
19. Даден е продолжениот размер $3 : 4 : 5$. Запиши ги сите двочлени размери.
20. Точкија M ја дели отсечката PS во однос $\overline{PM} : \overline{MS} = 1 : 2$. Одреди го односот на $\overline{PM} : \overline{PS}$ и $\overline{PS} : \overline{MS}$.

- 21.* Точкиата S ја дели отсечката AB во однос $m:n$. Одреди ги односите: $\overline{AS}:\overline{AB}$ и $\overline{SB}:\overline{AB}$.
- 22.* Во правоаголниот триаголник ABC острит агол $\alpha = 45^\circ$. Како се однесуваат:
а) катетите на триаголникот; б) апотемата и хипотенузата?
- 23.* Во правоаголен триаголник ABC острит агол $\beta = 60^\circ$. Како се однесуваат катетата a и хипотенузата c ?
- 24.* Во правоаголен триаголник хипотенузата спрема помалата катета се однесува како $2:1$. Колкави се острите агли на триаголникот?
- 25.* Како се однесуваат страната и периметарот на:
а) квадратот; б) рамностраниот триаголник;
в) ромбот; г) правилниот петаголник?
- 26.* Одреди го непознатиот број во размерот:
а) $11:(x+7)=2$; б) $(5-x):2=3,5$; в) $1,4:(x-8,5)=0,7$.
- 27.* Односот на два броја е $5:4$, а нивниот збир е 27. Кои се тие броеви?
- 28.* Разликата на два броја е 35, а нивниот однос е $9:4$. Кои се тие броеви?
- 29.* Страната на еден квадрат е 6 см, а на друг $1,2$ dm. Колкав е односот на плоштините на тие квадрати?
- 30.* Размерот на страните на два квадрата е $2:3$, а нивниот збир е 15 см. Како се однесуваат периметрите на квадратите?
- 31.* Односот на страните во еден правоаголник е $3:5$, а нивниот збир е 12 см. Конструирај го правоаголникот.
- 32.* Одреди го односот на периметрите и плоштините на два правоаголника ако должината на првиот правоаголник е 36 см, а ширината претставува $2/3$ од должината. Ширината на вториот правоаголник е 1,6 пати помала од должината која е 48 см.
- 33.* Отсечката $\overline{AB} = 30\text{cm}$ со точката S е поделена на два дела, така што помалиот дел има должина 12 см. Колкав е размерот на деловите на отсечката $\overline{AB}$?

- 34.*** Отсечката $\overline{CD} = 2,5 \text{ dm}$ со точката B е поделена на два дела, кои се однесуваат како $2:3$. Пресметај ги должините на деловите на отсечката CD .
- 35.*** Должината на отсечката AB е $3/4$ од должината на отсечката CD . Колкав е размерот $\overline{AB} : \overline{CD}$?
- 36.*** Растојанието меѓу две населени места A и B е 150 km . Колкаво ќе биде тоа растојание на географска карта, изработена во размер $1:750000$?
- 37.*** Една географска карта е изработена во размер $1:500\,000$, а растојанието меѓу населените места A и B на картата изнесува 8 cm . Колкаво е растојанието помеѓу тие населени места во природата?
- 38.*** На еден план е нацртано спортско игралиште со должина 8 cm и ширина $4,5 \text{ cm}$. Колкави се димензиите на игралиштето во природата ако планот е изработен во размер $1:1250$?
- 39.*** Планот на една зграда е изработен во размер $1:250$. Колкави се должината и ширината на еден балкон од зградата, кој на планот е претставен со должина 3 cm , а ширина 1 cm ?
- 40.*** Во 200 g вода растворено е 15 g шеќер, а во 250 g вода 20 g шеќер. Кој раствор е посладок?
- 41.*** Во една легура односот на бакарот и цинкот е $1,5$. Најди го односот на цинкот спрема бакарот.
- 42.*** Еден човек требало да заврши некаква работа за неколку дена. Првиот ден завршил $3/10$ од работата, а вториот $11/30$. Во каков однос стои завршениот дел на работата спрема незавршениот?
- 43.*** Во кој размер е работена картата на Република Македонија ако растојанието од 5 km на теренот, на картата е претставено со 5 cm .
- 44.*** Еден тракторист, при орањето на една нива, на секои 10 l нафта заштедува $1,6 \text{ l}$ нафта, а друг тракторист, на секои 6 l нафта заштедува по $0,9 \text{ l}$ нафта. Кој тракторист заштедува повеќе нафта при орањето?
- 45.*** Отсечката $\overline{SQ} = 18 \text{ cm}$ со точката P е поделена на две отсечки, кои се однесуваат како $5:3$. Одреди го растојанието меѓу средната точка на отсечката SQ и точката P .

1.2. ПОИМ ЗА ПРОПОРЦИОНАЛНИ ОТСЕЧКИ

Од $a:b = k$ и $c:d = k$ се добива $a:b = c:d$ ($b \neq 0, d \neq 0$), што се вика пропорција; a, b, c и d се членови на пропорцијата, а k коефициент на пропорционалноста. Членовите a и d се надворешни, а b и c внатрешни членови на пропорцијата.

Основното својство на пропорцијата $a:b = c:d \Leftrightarrow a \cdot d = b \cdot c$.

Ако од должините на отсечките a, b, c и d може да се состави пропорција $a:b = c:d$, тогаш велиме дека отсечките a и b се пропорционални со отсечките c и d .

Пропорцијата $a:x = x:b$ или $x:a = b:x$ се вика непрекинаита пропорција. Од неа се добива: $x = \sqrt{a \cdot b}$. Отсечката x е геометриска средина на отсечките a и b .

$a:b = c:d = e:f \Leftrightarrow a:c = b:d = f$ се вика продолжена пропорција.

Од $a:b = c:d$ се добиваат пропорции:

$$(a \pm b):a = (c \pm d):c \text{ и } (a \pm b):b = (c \pm d):d.$$

1. Од кои, од размерите, може да се состави пропорција:

- а) 24:4 и 30:5;   б) 15:5 и 18:9;   в) 1,4:4,2 и 21:63.

2. Дадени се односите на по два пари отсечки:

- а) 15 cm:7,5 cm и 8 cm:4 cm;
б) 12 cm:5 cm и 0,9 dm:2,1 dm;

в) $\frac{1}{2}m : \frac{5}{14}m$ и 2,8 dm:2 dm.

Од кои два пари отсечки може да се добие пропорција?

3. Дадени се должините на четири отсечки:

- а) 3 cm, 81 cm, 9 cm и 27 cm;   б) 2,8 m, 1,6 m, 21 m и 12 m.

Образувај барем по една пропорција.

4. Користејќи го основното својство на пропорциите, провери кои равенства образуваат пропорција:

a) $3:10 = 2,1:7$;   б) $\frac{2}{3}:\frac{4}{15} = \frac{4}{7}:\frac{8}{21}$;   в) $2,5:3,5 = 0,5:0,7$.

5. Провери кое од следните равенства е пропорција:

а) $\frac{14}{6} = \frac{35}{15}$;   б) $12:2,4 = 3:6$;
в) $3,5 \text{ dm} : 7 \text{ dm} = 0,25 \text{ m} : 0,5 \text{ m}$.

6. Дадени се должините на отсечките:

$$\overline{AB} = 6 \text{ cm}; \quad \overline{CD} = 12 \text{ cm}; \quad \overline{MN} = 4 \text{ cm} \text{ и } \overline{PS} = 8 \text{ cm}.$$

Провери ја точноста на следните пропорции:

а) $\overline{AB} : \overline{CD} = \overline{MN} : \overline{PS}$;   б) $\overline{AB} : \overline{MN} = \overline{CD} : \overline{PS}$.

7. Од равенството $x \cdot y = p \cdot q$ може да се состават најмногу осум пропорции, а четири од нив се дадени. Состави ги другите четири пропорции.

а) $x:p = q:y$;   б) $y:q = p:x$;   в) $p:x = y:q$;   г) $q:x = y:p$.

8. Дадено е равенството: $12 \cdot 15 = 9 \cdot 20$. Формирај ги сите можни пропорции.

9. Дадени се отсечките x , y , m и n , чии должини соодветно се броевите: 5 см, 16 см, 20 см и 4 см. Состави четири еквивалентни пропорции со различен редослед на членовите.

10. Ако $8 \cdot x = 9 \cdot y$, тогаш на што е еднакво:

а) $x:y$;   б) $\frac{y}{x}$;   в) $\frac{1}{x} : \frac{1}{y}$.

11. Запиши пропорција од следните равенства:

а) $20 \cdot 30 = 50 \cdot 12$;   б) $2 \cdot 4 = 1,6 \cdot 5$;   в) $\frac{1}{3} \cdot 4 \frac{1}{5} = 1 \frac{13}{15} \cdot \frac{3}{4}$.

12. Пресметај го непознатиот множител во равенството:

а) $x \cdot 9 = 7 \cdot 18$;   б) $1,4 \cdot 6 = x \cdot 4$;   в) $4,2 \cdot y = 6 \cdot 7$;   г) $\frac{2}{3} \cdot 1 \frac{1}{4} = \frac{1}{6} \cdot y$.

13. Пресметај го непознатиот член во следниве пропорции:

a) $x:15 = 8:24$;

б) $15,6:2,6 = 2,88:y$;

в) $\frac{2}{3}:p = \frac{5}{6}:\frac{3}{8}$;

г) $15,25:7\frac{5}{8} = q:7,2$.

14. Одреди го непознатиот член на пропорцијата:

а) $\frac{x}{4} = \frac{20}{16}$;

б) $\frac{6}{0,4} = \frac{y}{0,12}$;

в) $\frac{0,3}{z} = \frac{0,6}{2,2}$.

15. Пресметај го x во следниве пропорции:

а) $7x:42 = 45:27$;

б) $1,25:7,5 = 2,5:1,5x$;

в) $2\frac{5}{8}:\frac{1}{4}x = 2\frac{18}{19}:1\frac{1}{3}$;

г) $1:1\frac{2}{3} = \frac{3}{220}x:15$.

16. Пресметај го x во пропорцијата:

а) $12:(x+2) = 42:21$;   б) $(24-x):25 = 4:5$;   в) $0,6:0,3 = 18:(x-1)$.

17. Одреди ја четвртата геометриска пропорционала на следниве три отсечки во пропорцијата $a:b = x:c$ ако:

а) $a = 2,6$ м, $b = 1,6$ м, $c = 0,2$ м;

б) $a = 2\frac{2}{3}$ дм, $b = 1\frac{1}{4}$ дм, $c = \frac{5}{8}$ дм.

18. Најди ја должината на четвртата геометриска пропорционала на отсечките: $a = 2$ см, $b = 4$ см и $c = 5$ см во следниве пропорции:

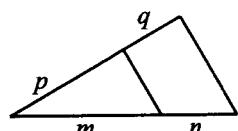
а) $\frac{x}{a} = \frac{b}{c}$;

б) $\frac{b}{a} = \frac{y}{c}$.

19. За отсечките, означени на црт. 1, точна е пропорцијата: $m:n = p:q$.

а) На што е еднаква отсечката m , односно отсечката p , ако другите три отсечки се познати?

б) Ако $m = 10$ см, $p = 60$ мм, $q = 0,3$ дм, колкава е должината на отсечката n ?

Цртеж 1

20. Пресметај го x во пропорцијата:

а) $4:x = x:1$;

б) $x:0,2 = 3,2:x$;

в) $1\frac{5}{12}:x = x:5\frac{2}{3}$.

- 21.** Дадени се долните на отсечките a и b . Одреди ја геометриската средина на тие отсечки, ако:
- а) $a = 14,4 \text{ dm}$, $b = 10 \text{ dm}$;   б) $a = 5 \text{ dm}$, $b = 98 \text{ cm}$;
- в) $a = \frac{5}{7} \text{ dm}$, $b = 0,35 \text{ dm}$;   г) $a = \frac{1}{9} \text{ m}$, $b = \frac{1}{16} \text{ m}$.
- 22.** Што ќе биде со пропорцијата $a:b = c:d$ ако:
- а) Еден надворешен и еден внатрешен член се помножат или се поделат со еден ист број, различен од нула?
- б) Сите членови се помножат или се поделат со еден ист број, различен од нула?
- 23.** Упрости ги пропорциите: $2,08 : 1,5 = 1,456 : 1,05$ и $5\frac{1}{3} : 4 = 7\frac{1}{3} : 5\frac{1}{2}$ користејќи ги својствата на пропорција.
- 24.** Дадени се пропорциите: $a:b = c:d$ и $c:d = p:q$, во кои a, b, c, d, p и q се дадени отсечки. Состави продолжена пропорција.
- 25.** Пресметај ги непознатите членови во продолжената пропорција:
- а) $a:15 = b:25 = 12:10$;   б) $\frac{2}{5} = \frac{n}{3} = \frac{6}{m}$;   в) $\frac{27}{x} = \frac{9}{4} = \frac{y}{0,8}$.
- 26.** Во продолжената пропорција $\overline{AB} : \overline{CD} = \overline{EF} : \overline{GH} = \overline{KL} : \overline{MN}$ дадени се $\overline{AB} = 4 \text{ cm}$, $\overline{EF} = 5 \text{ cm}$, $\overline{GH} = 15 \text{ cm}$, $\overline{KL} = 7 \text{ cm}$. Пресметај ги непознатите отсечки.
- 27.** Од продолжената пропорција $x:y = a:b = c:d$ може да се добијат три различни четиричлени пропорции. Кои се тие пропорции?
- 28.** Дадени се отсечките: $a = 1,8 \text{ dm}$, $b = 12 \text{ cm}$, $c = 5,4 \text{ dm}$ и $d = 0,36 \text{ m}$. Кои од следниве тврдења се точни:
- а) Отсечките a и b се пропорционални на отсечките c и d ;
- б) Отсечките a и c се пропорционални на отсечките b и d ;
- в) Отсечките a и d се пропорционални на отсечките b и c .
- 29.** Односот на дијаметрите на Земјата и на Месечината е $1000:273$. Ако дијаметарот на Земјата е 6366 km , колкав е дијаметарот на Месечината?

30. Страните на два квадрата се однесуваат како $3:5$. Ако страната на помалиот квадрат е 15 cm , колка е страната на поголемиот квадрат?

31. Страните на два рамнострани триаголници се однесуваат како $3:2$. Ако страната на поголемиот триаголник е $7,5\text{ cm}$, колку изнесува страната на помалиот триаголник?

32*. Пресметај го бројот x во пропорцијата:

$$\text{а) } 2:\frac{1}{3} = (2x+5):x; \quad \text{б) } (a^2 - b^2):(a+b) = x:1.$$

33*. Дадена е пропорцијата $x:y = a:b$ ($x,y,a,b \neq 0$). Утврди кои од следните изведени пропорции се точни:

$$\begin{array}{ll} \text{а) } (x+y):(a+b) = y:a; & \text{б) } (x-y):x = (a-b):b; \\ \text{в) } y:(x-y) = b:(a-b). & \text{г) } a:x = (a+b):(x+y). \end{array}$$

34*. Нека a, b, c и d се четири отсечки, за кои важи $a:b = c:d$. Покажи дека се точни и следните пропорции:

$$\text{а) } (a+b):a = (c+d):c; \quad \text{б) } (a-b):(c-d) = a:c.$$

35*. Дадена е пропорцијата: $a:5 = b:4$. Одреди го непознатиот број y во пропорцијата:

$$\text{а) } \frac{a+5}{5} = \frac{b+4}{y}; \quad \text{б) } \frac{a-5}{b-4} = \frac{y}{4}; \quad \text{в) } (a+b):b = (5+y):4.$$

36*. Дадена е пропорцијата: $3,57:a = 0,17:b$. Одреди ја вредноста на размјерот:

$$\text{а) } a:b; \quad \text{б) } \frac{1}{b} : \frac{1}{a} (a,b \in \mathbb{N}).$$

37*. Одреди го a во пропорцијата:

$$\text{а) } \frac{0,3+a}{3} = \frac{0,1+a}{5}; \quad \text{б) } 1\frac{1}{3} = \frac{5+9a}{1+7a}; \quad \text{в) } \frac{4a+3}{7a-1} = \frac{11}{13}.$$

38*. Пресметај го непознатиот број во пропорцијата:

$$\begin{array}{ll} \text{а) } \frac{1\frac{1}{3}}{0,3(y-3)} = \frac{3\frac{1}{3}}{1,2y}; & \text{б) } \frac{5(2+y)}{\frac{1}{4}y-5} = \frac{12}{5}; \\ \text{в) } 1:(x-1) = 3:(2x-1); & \text{г) } (x-1):(x-2) = (x+7):(x+2). \end{array}$$

39.* Одреди подмножество од три елементи на множеството $A = \{(a, b) | a, b \in \mathbb{N} \text{ и } a : 4 = b : 7\}$.

40.* Отсечките $11+a$, $6+a$, $8+a$ и $4+a$, земени по ред, се членови на една пропорција. Одреди го a во таа пропорција.

41.* Одреди го четвртиот член на една пропорција ако првиот член е $\frac{7}{2}$ пати поголем од вториот, а третиот член е $\frac{2}{3}$.

42.* Одреди го растојанието меѓу средината на отсечката $\overline{MN} = 5,6 \text{ dm}$ и точката D , што ја дели отсечката MN во однос $\frac{2}{3} : \frac{4}{15}$.

43.* Страните на еден триаголник се однесуваат како $2:4:3$. Одреди ја должината на секоја страна ако периметарот е $13,5 \text{ dm}$.

44.* Пресметај ги аглите на еден триаголник ако нивниот однос е $9:5:4$.

45.* Симетралата на аголот γ во $\triangle ABC$ ја дели страната AB на два дела, што се однесуваат како $2:3$. Пресметај ги страните на триаголникот ако неговиот периметар е 60 cm , а помалиот дел на страната AB е 10 cm .

46.* Отсечката AB е поделена на три дела, што се однесуваат како $2:3:4$. Растојанието меѓу средните точки на крајните делови на отсечката е $5,4 \text{ cm}$. Одреди ја должината на отсечката AB .

47.* Отсечката AB со точката C е поделена во размер $7:5$, а со точката D во однос $11:5$. Растојанието меѓу точките C и D е 10 cm . Одреди ја должината на отсечката AB .

48.* Ако отсечките a , b и c се страни на $\triangle ABC$, а h_a , h_b и h_c се соодветните висини, докажи дека:

$$a:b:c = \frac{1}{h_a} : \frac{1}{h_b} : \frac{1}{h_c}.$$

49.* Внатрешните агли на еден четириаголник се однесуваат како $3:7:11:15$. Одреди ја големината на секој агол.

50.* Симетралата на острит агол во еден паралелограм ја дели поголемата страна на две отсечки, што се однесуваат како $2:3$. Пресметај го периметарот на паралелограмот ако поголемата страна има должина 12 cm .

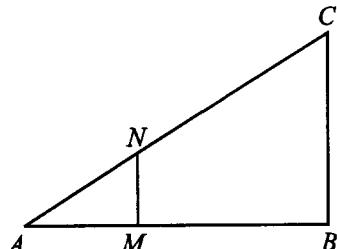
- 51.* Во правоаголникот $ABCD$ со основа $\overline{AB} = 9,1\text{cm}$ повлеченa е симетралата на аголот кај темето C и ја дели страната AB на два дела, што се однесуваат како $3:4$. Пресметај ги периметарот и плоштината на правоаголникот.
- 52.* Периметарот на рамнокрак триаголник е 18 cm , а основата кон кракот се однесува како $4:2,5$. Пресметај ги страните на триаголникот.
- 53.* Збирот на три броја е 1024 . Броевите се однесуваат како $20:11:9$. Одреди ги тие броеви.
- 54.* Сумата од 7930 денари е награда за постигнатиот успех на 4 ученика. Првиот ученик има 5 петки, вториот 11 петки, третиот 4 петки и четвртиот 6 петки. По колку денари ќе добие секој ученик ако делењето се изврши според бројот на петките?
- 55.* За прскање на овошките се употребува раствор од сулфур, негаснета вар и вода, кои се мешаат во размер $6:3:50$. Колкаво количество вода, односно вар, е потребно за да се добие раствор добар за прскање на овошките ако во растворот има 3 kg сулфур?
- 56.* За прскање на лозјата се употребува раствор од син камен и вода во однос $1:100$.
- Колку вода е потребно за да се растворат $0,25\text{ kg}$ син камен?
  - Колку е потребно од секој елемент за да се добие раствор со маса од $151,5\text{ kg}$?
- 57.* Во една легура е измешано злато и бакар во однос $4:5$. Ако во легурата има $3,6\text{ g}$ злато, колкаво е количеството на бакарот во легурата?
- 58.* Еден радиоаматер има две жици од 12 m и $6,75\text{ m}$, а потребна му е жица чија должина е геометриска средина на долните на двете жици. Колкава е долната на потребната жица?
- 59.* На една карта, со размер $1:80000$, растојанието меѓу населените места A и B е $1,25\text{ dm}$ и се поврзани со прав пат. За кое време еден велосипедист ќе го помине тој пат ако се движи со брзина од 15 km/h ?

1.3. ДЕЛЕЊЕ ОТСЕЧКА НА ЕДНАКВИ ДЕЛОВИ И ВО ДАДЕН ОДНОС

1. Отсечката AB , со дадена должина, подели ја на:
  - a) 4 еднакви делови;
  - б) 5 еднакви делови;
  - в) 8 еднакви делови.
2. Нацртај отсечка MN и подели ја на два еднакви дела. Како се однесуваат тие делови?
3. Отсечката $\overline{SP} = 9 \text{ cm}$ подели ја на 6, 7 и 9 еднакви делови.
4. Отсечката AB , со точките C, D и E , поделена е на четири еднакви делови. Запиши ги следниве односи:
  - a) $\overline{AC} : \overline{AB}$;
  - б) $\overline{CB} : \overline{AD}$;
  - в) $\overline{DB} : \overline{CE}$.
5. Отсечката $\overline{CD} = 6 \text{ cm}$ подели ја со точка M на две отсечки, кои се однесуваат како:
  - а) 2:3;
  - б) 4:3;
  - в) 1:2.
6. Дадена е отсечката $\overline{SP} = 7,5 \text{ cm}$ и на неа точката D , што ја дели отсечката SP на две отсечки, при што $\overline{DP} = 2,5 \text{ cm}$. Во кој однос е поделена отсечката SP со точката D ?
7. Отсечката $\overline{PS} = 8 \text{ cm}$ подели ја на пет еднакви делови, а потоа одредија точката M , така што $\overline{PM} : \overline{MS} = 1:4$.
8. Отсечките MN и BC се нормални на страната AB на триаголникот ABC (црт. 1). Ако $\overline{AB} = 9 \text{ cm}$, $\overline{AM} = 3,6 \text{ cm}$, одреди го односот на отсечките:
  - а) $\overline{AM} : \overline{AB}$;
  - б) $\overline{AC} : \overline{AN}$.

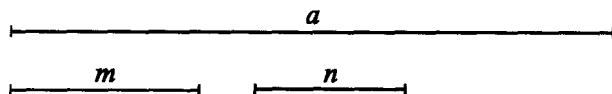
Дали се еднакви размерите:

$$\overline{AM} : \overline{MB}$$
 и $\overline{AN} : \overline{NC}$?

Цртеж 1

9. Дадени се отсечките a , m и n (црт. 2). Подели ја отсечката a во размер $m:n$.

Цртеж 2

10. Дадени се отсечките $a = 9$ см, $m = 3$ см и $n = 2$ см. Подели ја отсечката a во однос $n:m$ и провери го тоа со пресметување.

11. Отсечката $\overline{AB} = 8$ см раздели ја на два дела, што се пропорционални на отсечките $a = 4,5$ см и $b = 7,5$ см. Пресметај ги добиените делови на отсечката AB .

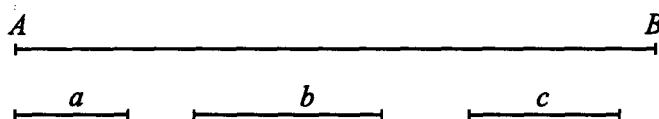
12. Нацртај две отсечки AB и CD и подели ги со точките M и N , соодветно, во однос $3:4$ и од добиените делови, состави пропорција.

13. Отсечките $\overline{MN} = 6$ см и $\overline{PS} = 7,5$ см, со точките A и B се поделени, соодветно, во однос $2:3$. Пресметај ги должините на деловите на отсечките MN и PS , добиени со точките A и B .

14. Дадена е отсечката $\overline{BC} = 11$ см. Подели ја на три отсечки што се однесуваат како $2:3:4$.

15. Дадена е произволна отсечка $\overline{MN} = p$. Подели ја на три дела во однос: а) $1:2:4$; б) $2:2:3$. Во кој од двата случаи може да се конструира триаголник и зошто?

16. Дадена е отсечката $\overline{AB}$ (црт. 3). Да се раздели на делови, пропорционални на отсечките a , b и c .

Цртеж 3

- 17*. Отсечката $\overline{MN} = 9$ см раздели ја на три дела, соодветно, пропорционални на отсечките: $a = 2$ см, $b = 1$ см и $c = 3$ см.

18.* Дадена е отсечката $\overline{AB} = 10$ см. Одреди отсечка $\overline{AS} = \frac{2}{5} \overline{AB}$.

19.* Дадена е отсечка со должина a . Конструирај отсечка чија должина е:

a) $\frac{2}{3}a$;

б) $\frac{7}{5}a$;

в) $2a$.

20.* Дадена е отсечката $\overline{AB} = 6$ см. На продолжението од точката B одреди ја точката C така што $\overline{AC} : \overline{BC} = 5 : 2$.

21.* Отсечката $\overline{CD} = 9$ см поделена е од точката M (внатрешна точка) во размер $2:3$, а од точката N (надворешна точка) во размер $4:3$. Пресметај ја должината на отсечката MN .

22.* Периметарот на разностран триаголник е 18 см. Конструирај го триаголникот, на кој страните му се однесуваат како $3:4:5$.

23.* Отсечката $\overline{AB} = m$ е периметар на рамноќрак триаголник. Кракот кон основата се однесува како $2:3$. Конструирај го триаголникот.

24.* Даден е периметарот $L = 10$ см на разностран триаголник. Конструирај го триаголникот.

25.* Конструирај разностран триаголник ако неговите страни се во размер $\frac{1}{2} : \frac{1}{3} : \frac{1}{4}$, а периметарот $L = 19,5$ см.

26.* Конструирај квадрат чиј периметар е $8,3$ см.

27.* Конструирај правоаголник $ABCD$ чиј периметар е 24 см, а страните се во размер $5:3$.

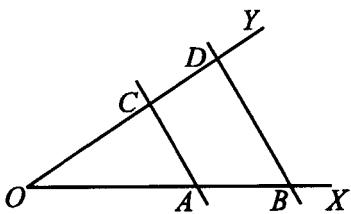
28.* Конструирај две кружници со централно растојание $\overline{OO_1} = 7$ см што се допираат однадвор ако односот на радиусите е $3:2$.

29.* Периметарот на правоаголен триаголник ABC е 24 см, поголемата катета е 8 см и односот на хипотенузата и помалата катета е $2:1,2$. Конструирај го триаголникот.

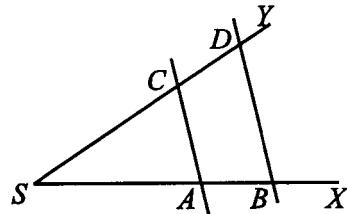
1.4. ТАЛЕСОВА ТЕОРЕМА ЗА ПРОПОРЦИОНАЛНИ ОТСЕЧКИ

Ако крациите OX и OY на аголот XOY се пресекаат со паралелниите прави AC и BD , се добиваат пропорционални отсечки (Талесова теорема), и.е.

$$\overline{OA} : \overline{OB} = \overline{OC} : \overline{OD}.$$

Цртеж 1

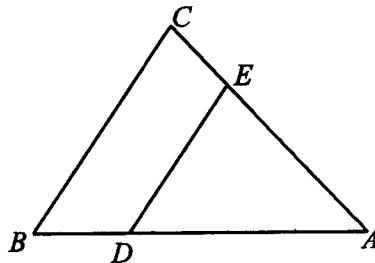
Цртеж 2

1. На цртежот 2 е познато дека $AC \parallel BD$. Пресметај ја отсечката:

- a) $\overline{SD}$, ако $\overline{SC} = 6 \text{ cm}$, $\overline{SA} = 8 \text{ cm}$, $\overline{SB} = 10 \text{ cm}$;
- б) $\overline{SA}$, ако $\overline{SB} = 12 \text{ cm}$, $\overline{SC} = 9 \text{ cm}$, $\overline{CD} = 6 \text{ cm}$;
- в) $\overline{CD}$, ако $\overline{CS} = 4,5 \text{ cm}$, $\overline{AB} = 0,8 \text{ cm}$, $\overline{AS} = 6 \text{ cm}$.

2. На цртежот 3 отсечките DE и BC се паралелни. Утврди кои од следниве пропорции се точни:

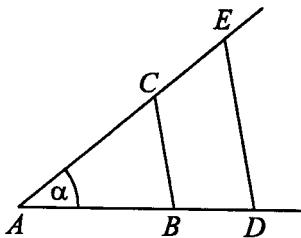
- a) $\overline{AD} : \overline{AB} = \overline{AE} : \overline{AC}$;
- б) $\overline{AD} : \overline{DB} = \overline{AE} : \overline{EC}$;
- в) $\overline{AC} : \overline{AD} = \overline{AE} : \overline{DB}$;
- г) $\overline{BD} : \overline{CE} = \overline{AE} : \overline{AD}$.

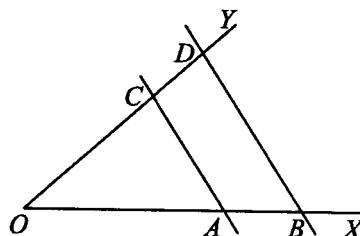
Цртеж 3

3. Краците на аголот α , со темето A , се пресечени со две паралелни прави BC и DE (види црт. 4). Одреди ја отсечката:

- $\overline{AC}$, ако $\overline{AB} = 8 \text{ cm}$, $\overline{AD} = 12 \text{ cm}$, $\overline{AE} - \overline{AC} = 2,5 \text{ cm}$;
- $\overline{AB}$, ако $\overline{AB} + \overline{AD} = 21 \text{ cm}$, $\overline{AC} = 12 \text{ cm}$, $\overline{AE} = 16 \text{ cm}$.

Цртеж 4

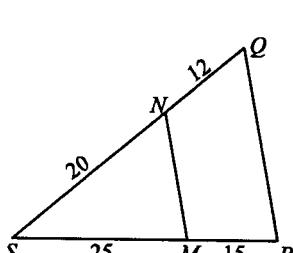

Цртеж 5

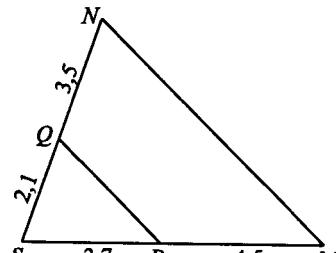
4. На цртежот 5 краците на аголот XOY се пресечени со правите AC и BD . Провери дали правите AC и BD се паралелни ако:

- $\overline{OA} = 4 \text{ cm}$, $\overline{OB} = 6 \text{ cm}$, $\overline{OC} = 3 \text{ cm}$, $\overline{OD} = 5 \text{ cm}$;
- $\overline{OA} = 5 \text{ cm}$, $\overline{AB} = 2 \text{ cm}$, $\overline{OC} = 6 \text{ cm}$, $\overline{CD} = 2,4 \text{ cm}$;
- $\overline{OD} = 1,2 \text{ dm}$, $\overline{CD} = 0,8 \text{ dm}$, $\overline{OB} = 0,9 \text{ dm}$, $\overline{AB} = 0,6 \text{ dm}$.

5. На цртежот 6 се дадени должините на отсечките што лежат на краците на аголот со теме во точката S . Испитај дали $PQ \parallel MN$.

a)

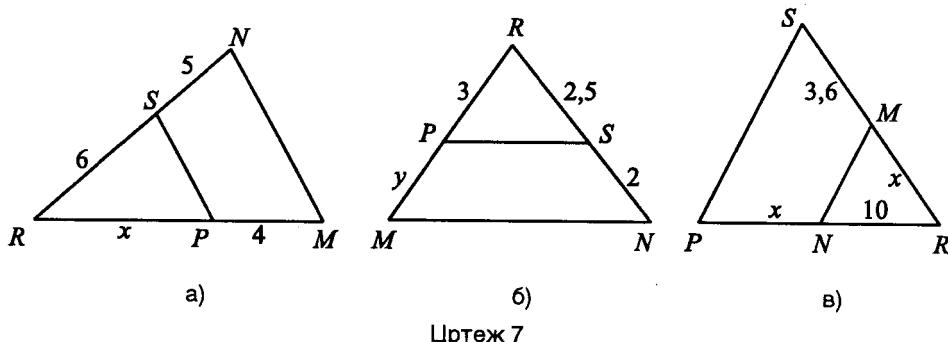
b)

Цртеж 6

6. Отсечките BA и BD лежат на едниот крак на аголот B , а отсечките BC и BE на другиот крак. Утврди во кој од дадените случаи правите AC и DE , што ги сечат краците на $\angle B$, се паралелни:

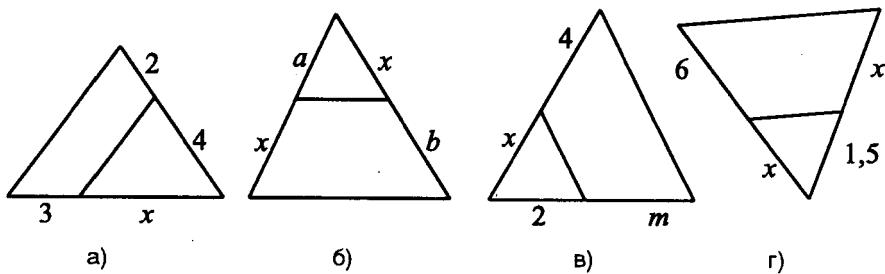
- $\overline{AD} : \overline{BA} = 4 : 3$, $\overline{BC} = 1,2 \text{ dm}$, $\overline{BE} = 2,8 \text{ dm}$;
- $\overline{BD} : \overline{AD} = 11 : 8,5$, $\overline{CE} = \frac{17}{5} \overline{BE}$.

7. Пресметај ја должината на непознатата отсечка според податоците на цртеж 7 ако $PS \parallel MN$.

Цртеж 7

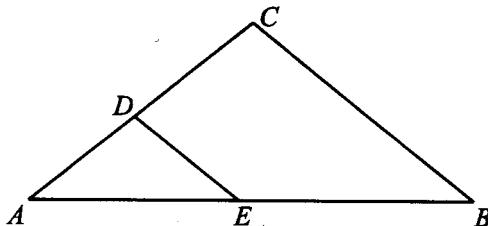
8. На едниот крак на аголот MON од темето O нанесени се надоврзаните отсечки OA_1 , AB и BC , што се однесуваат како $1:2:3$, а на другиот крак нанесена е отсечката $\overline{OA}_1 = 4\text{ cm}$. Низ точките B и C повлечени се прави BB_1 и CC_1 , паралелни со правата AA_1 . Одреди ги должините на отсечките A_1B_1 и B_1C_1 .
9. Кај секој од триаголниците, на цртежот 8, внатрешната отсечка е паралелна на страната со која нема заеднички точки. Одреди ја непознатата отсечка x .

Цртеж 8

10. На кракот OX од аголот XOY се нанесени отсечките $\overline{OA} = 6\text{ cm}$ и $\overline{AB} = 5\text{ cm}$, а на кракот OY отсечката $\overline{OC} = 9\text{ cm}$. Колкава треба да биде должината на втората отсечка, нанесена на кракот OY за да бидат паралелни правите што ги сечат краците на аголот XOY ?

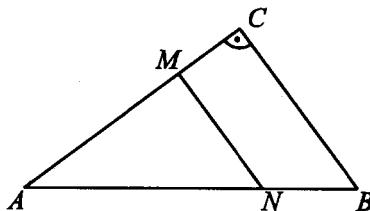
11. Триаголникот ABC со основа AB е рамнокрак (црт. 9). Пресметај го периметарот на триаголникот ABC ако се дадени: $\overline{AD} = 12 \text{ cm}$, $\overline{BE} = 9 \text{ cm}$, $\overline{DC} = 6 \text{ cm}$ и $DE \parallel CB$.

Цртеж 9

12. Во правоаголниот триаголник ABC (црт. 10) $MN \perp AC$. Ако е:

- a) $\overline{AM} = 9 \text{ cm}$, $\overline{MC} = 3,6 \text{ cm}$, колкав е односот $\overline{AN} : \overline{NB}$?
 б) $\overline{AC} = 7,5 \text{ cm}$, $\overline{AM} = 5 \text{ cm}$, $\overline{BN} = 3 \text{ cm}$, пресметај го $\overline{AB}$.

Цртеж 10

13. Точката D лежи на страната AB на триаголникот ABC , на растојание 2 см од темето A . Низ точката D е повлечена права, паралелна на AC . Пресметај ги должините на деловите на страната BC , ако $\overline{AB} = 6 \text{ cm}$ и $\overline{BC} = 9 \text{ cm}$.

- 14.* Краците на рамнокракиот триаголник ABC се пресечени со правата MN , што е паралелна на основата AB . Ако $\overline{CM} = 4,5 \text{ cm}$ и $\overline{NB} = 2 \text{ cm}$, одреди го односот на висините на триаголниците ABC и MNC .

15. Даден е триаголникот ABC . Точката M ја разделива страната AC на две отсечки $\overline{AM} = 6 \text{ cm}$ и $\overline{MC} = 3 \text{ cm}$.

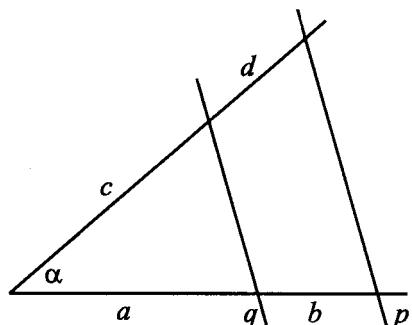
- а) Одреди ги односите $\overline{AC} : \overline{AM}$ и $\overline{AC} : \overline{MC}$.

б) Колкав ќе биде односот на отсечките на страната BC , добиени кога низ точката M ќе се повлече права што е паралелна на страната AB и ја сече страната BC во точката N .

16. Краците на аголот α се пресечени со паралелни прави p и q , при што се добиени отсечките a , b , c и d (црт. 11). Одреди ја четвртата отсечка ако:

а) $a = 12 \text{ cm}$, $b = 13,5 \text{ cm}$, $c = 8 \text{ cm}$;

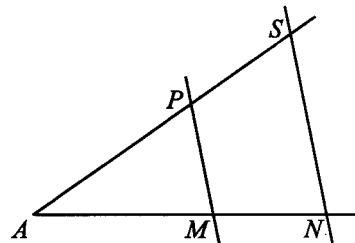
б) $b = \frac{4}{3} \text{ m}$, $c = \frac{21}{4} \text{ m}$, $d = \frac{7}{8} \text{ m}$.

Цртеж 11

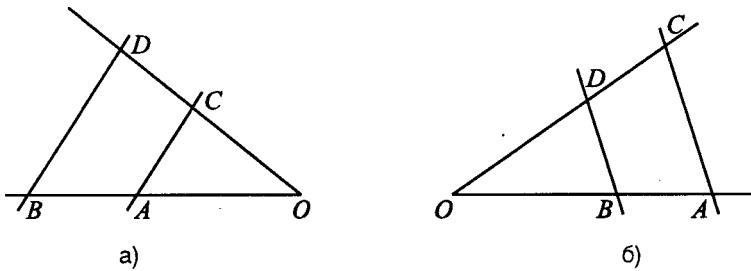
1.5. ПРИМЕНА НА ТАЛЕСОВАТА ТЕОРЕМА

1. На цртежот 1 дадено е: $\overline{AN} = 8 \text{ cm}$,
 $\overline{AM} = 6 \text{ cm}$ и $\overline{MP} = 3 \text{ cm}$. Одреди ја должината на отсечката NS .

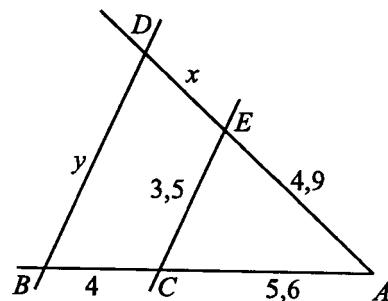
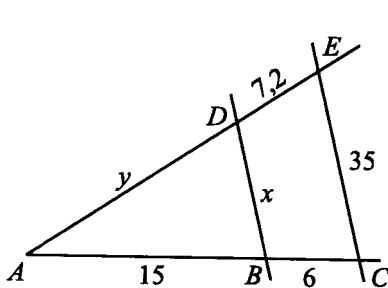
Цртеж 1

2. На цртежот 2 дадени се: $\overline{OD} = 18 \text{ cm}$, $\overline{DC} = 12 \text{ cm}$. Одреди ги односите $\overline{AC} : \overline{BD}$ и $\overline{OB} : \overline{AB}$ ако $AC \parallel BD$.

Цртеж 2

3. Пресметај ги отсечките x и y според податоците на цртежот 3 ако правите BD и CE се паралелни.

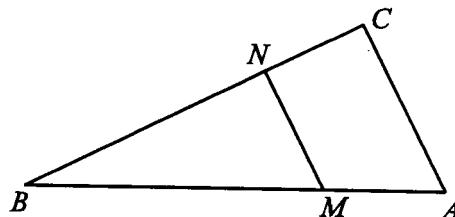
Цртеж 3

- 4*. Во триаголникот ABC на црт. 4 $AC \parallel MN$. Најди ги:

a) $\overline{BN}$ и $\overline{BM}$ ако:

$$\overline{AM} = 3 \text{ cm}, \overline{CN} = 2 \text{ cm},$$

$$\overline{AC} = 9 \text{ cm}, \overline{MN} = 6 \text{ cm};$$

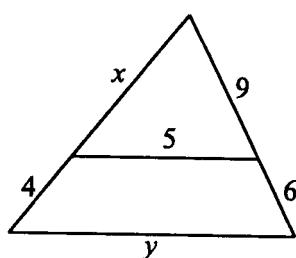
b) $\overline{MN}$ и $\overline{MA}$ ако:

$$\overline{BM} = 4.5 \text{ dm}, \overline{BC} = 8 \text{ dm},$$

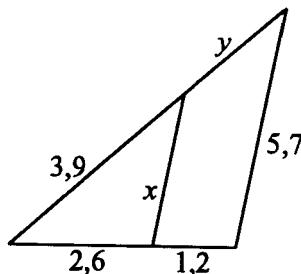
$$\overline{CN} = 3 \text{ dm}, \overline{AC} = 7.2 \text{ dm}.$$

Цртеж 4

5. Одреди ги должините на отсечките x и y , според податоците на црт. 5 (отсечките што ги сврзуваат двете страни на триаголникот, се паралелни на третата страна).

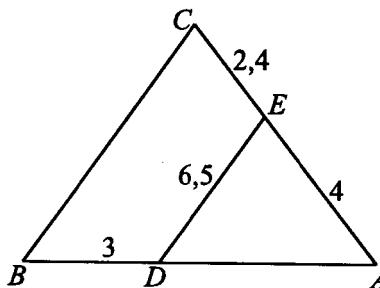
a)

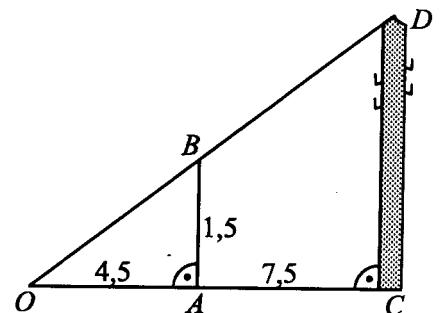
b)

Цртеж 5

6. Пресметај го периметарот на триаголникот ABC според податоците на црт. 6 ако $CB \parallel ED$.

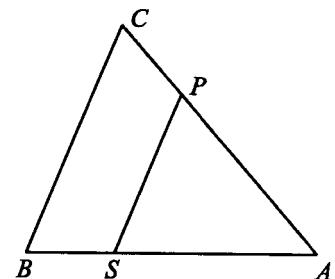
Цртеж 6

Цртеж 7

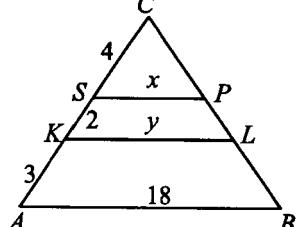
7. Одреди ја висината на бандерата на црт. 7, според дадените податоци (во метри).

8.* Во триаголникот ABC отсечката $SP \parallel BC$ (црт. 8). Одреди ги должините на отсечките BC и SP , ако $\overline{AS} = 20\text{ cm}$, $\overline{SB} = 10\text{ cm}$ и $\overline{BC} + \overline{SP} = 55\text{ cm}$.

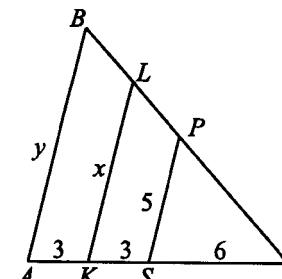

Цртеж 8

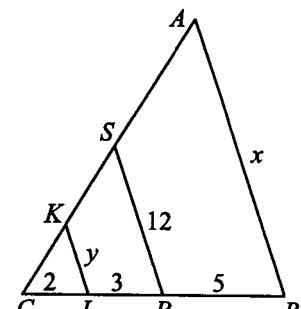
9. Одреди ги должините на отсечките x и y според податоците, дадени на црт. 9 ако $AB \parallel KL \parallel SP$.

а)

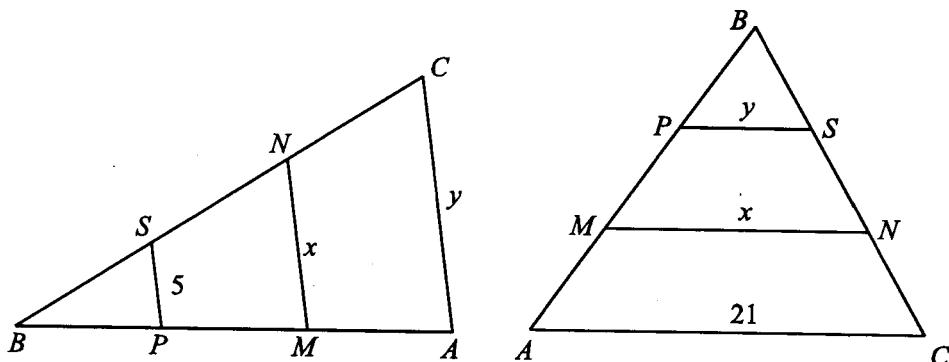
б)

в)

Цртеж 9

10.* Пресметај ги должините на отсечките x и y според податоците, дадени на црт. 10 ако отсечката BA со точките M и P е поделена на три еднакви дела и $AC \parallel MN \parallel SP$.

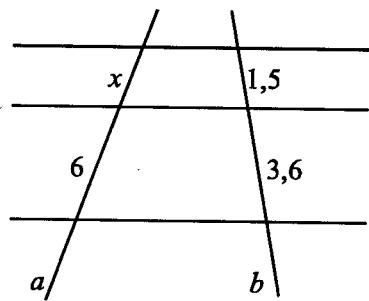

a)

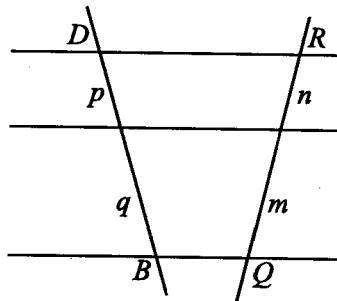
Цртеж 10

6)

11. Нека правите a и b се пресечени со три паралелни прави (црт. 11). Пресметај ја должината на непознатата отсечка x според податоците на цртежот.

Цртеж 11

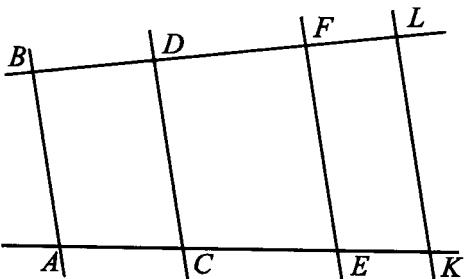

Цртеж 12

12. На црт. 12 правите BD и QR се пресечени со три паралелни прави.
Пресметај ја должината на отсеката:

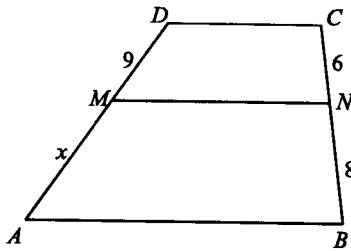
- 6) $\overline{RO}$, ако е: $q = 4,8 \text{ cm}$, $p = 3,6 \text{ cm}$, $n = 2,1 \text{ cm}$.

13. На црт. 13 правите $AB \parallel CD \parallel EF \parallel KL$ и $\overline{AC} = 2,5 \text{ cm}$, $\overline{CE} = 4 \text{ cm}$ и $\overline{EK} = 2 \text{ cm}$. Пресметај ги должините на отсечките BD , DF и DL ако $\overline{BL} = 10,2 \text{ cm}$.

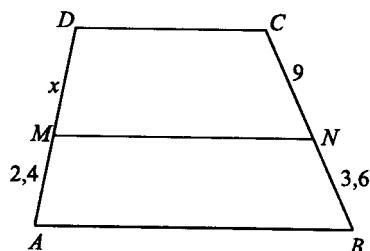

Цртеж 13

14. За трапезот $ABCD$, на црт. 14, се знае дека $MN \parallel AB \parallel CD$. Одреди ја должината на непознатата отсечка според податоците на цртежот.

a)

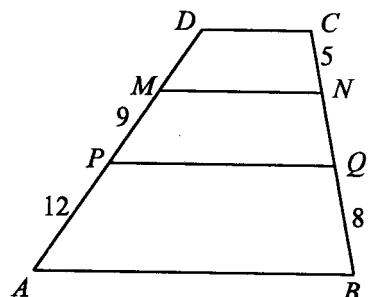

b)

Цртеж 14

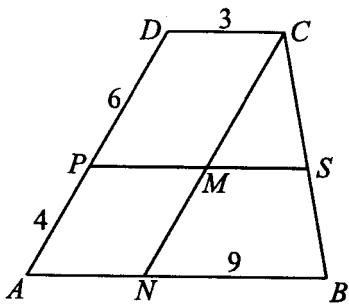
15. Краците $\overline{AD} = 24 \text{ cm}$ и $\overline{BC} = 18 \text{ cm}$ на трапезот $ABCD$ се пресечени со правата MN , паралелна на основите AB и CD . Пресметај ги должините на отсечките на кракот BC ако отсечката $\overline{DM} = 6 \text{ cm}$.

16. Во трапезот $ABCD$ (црт. 15) отсечките MN и PQ се паралелни со основите. Пресметај ги должините на краците според податоците на цртежот.

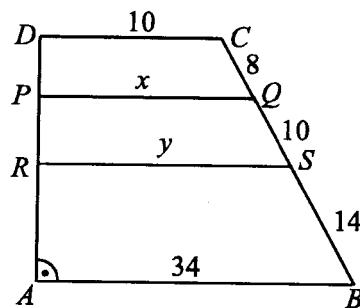

Цртеж 15

17. Во трапезот $ABCD$ (црт. 16) $PS \parallel AB$ и $CN \parallel AD$. Пресметај ја должината на отсечката PS според податоците на цртежот.

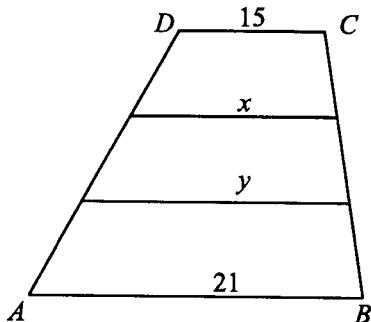
Цртеж 16

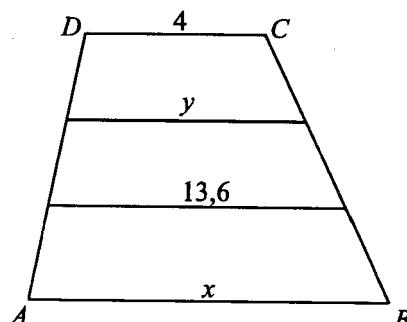
Цртеж 17

- 18*. Пресметај ги должините на отсечките x и y (црт. 17) ползувајќи ги податоците од цртежот ако отсечките x и y се паралелни со основите на трапезот $ABCD$ и ако $AB \perp AD$.

- 19*. Во трапезот $ABCD$ (црт. 18) отсечките x и y се паралелни на основите на трапезот и ги делат краците на еднакви делови. Пресметај ги должините на x и y ползувајќи ги податоците од цртежот.

a)

б)

Цртеж 18

- 20*. Кракот BC на трапезот $ABCD$, со основи $\overline{AB} = 12\text{ cm}$ и $\overline{CD} = 30\text{ cm}$, е поделен на четири еднакви делови и низ добиените точки од краците се повлечени прави, паралелни со основите. Пресметај ги должините на отсечките, паралелни со основите на трапезот.

21.* Краците AD и BC на трапезот $ABCD$ се продолжени до меѓусебно пресекување во точката N . Определи ја отсечката:

a) $\overline{CN}$, ако $\overline{AB} = 15 \text{ cm}$, $\overline{CD} = 10 \text{ cm}$, $\overline{BN} = 12 \text{ cm}$;

б) $\overline{AN}$, ако $\overline{AD} = 1,2 \text{ dm}$, $\overline{CB} : \overline{CN} = \frac{1}{6} : 0,25$;

в) $\overline{CB}$, ако $\overline{AN} : \overline{AD} = 17 : 9$, $\overline{NC} = 16 \text{ cm}$.

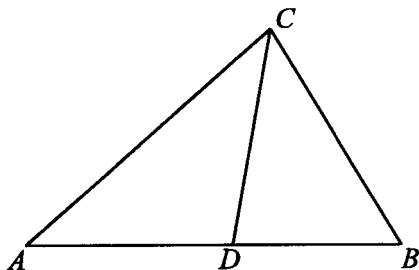
22.* Основите на еден трапез имаат доджини 18 cm и 12 cm , а краците 15 cm и 10 cm . Одреди ги доджините на продолженијата на краците до нивната пресечна точка.

23.* Во триаголникот ABC (црт. 19) CD е симетрала на аголот при темето C . Одреди ги отсечките AD и DB ако:

a) $\overline{AC} = 12 \text{ cm}$, $\overline{BC} = 8 \text{ cm}$,

$\overline{AB} = 30 \text{ cm}$;

б) $\overline{AC} : \overline{BC} = 5 : 4$, $\overline{AB} = 3,6 \text{ dm}$.

Цртеж 19

24.* BD е симетрала на аголот, при темето B , на триаголникот ABC . Одреди:

a) $\overline{BC}$, ако $\overline{AD} : \overline{DC} = 8 : 5$, $\overline{AB} = 16 \text{ dm}$;

б) $\overline{AC}$, ако $\overline{AB} : \overline{BC} = 2 : 7$, $\overline{DC} - \overline{AD} = 10 \text{ cm}$.

25.* Симетралата $\overline{AD} = 4 \text{ cm}$ на аголот, при темето A , го дели триаголникот ABC на два триаголника. Пресметај ги периметрите на тие триаголници ако:

a) $\overline{AB} = 8 \text{ cm}$, $\overline{AC} = 7 \text{ cm}$, $\overline{BC} = 12 \text{ cm}$;

б) $\overline{AB} - \overline{AC} = 2 \text{ cm}$, $\overline{BC} = 12,5 \text{ dm}$, $\overline{DC} = 5 \text{ dm}$.

1.6. КОНСТРУКЦИЈА НА ПРОПОРЦИОНАЛНИ ОТСЕЧКИ

1. Конструирај четврта геометриска пропорционала x според пропорцијата $a:b = c:x$ ако:
  - а) $a=3\text{ cm}$, $b=4\text{ cm}$, $c=3,5\text{ cm}$;   б) $a=3,5\text{ cm}$, $b=2,5\text{ cm}$, $c=4\text{ cm}$;
2. Дадени се отсечките $a = 4\text{ cm}$, $b = 3\text{ cm}$, $c = 5\text{ cm}$. Конструирај ја отсечката x ако:
  - а) $a:b = c:x$;
  - б) $c:b = a:x$;
  - в) $a:c = b:x$.
3. Конструирај ја четвртата геометриска пропорционала x на трите отсечки, од пропорцијата, со должини во см:
  - а) $4:x = 6:4,5$;
  - б) $5:4 = x:3$;
  - в) $x:4,5 = 6:5$.
4. Дадени се отсечките a , b и c (црт. 1). Конструирај отсечка x , така што да важи:

$$\begin{array}{c} a \\ \hline b \\ \hline c \end{array}$$

а) $b:c = a:x$;
 б) $a:x = b:c$;
 в) $a:b = x:c$.

Цртеж 1

5. Дадени се три отсечки a , b и c . Конструирај ја отсечката x , чија должина е:
  - а) $x = \frac{ac}{b}$;
  - б) $x = \frac{bc}{a}$;
  - в) $x = \frac{ab}{c}$.

- 6*. Дадени се отсечките $a = 6\text{ cm}$, $b = 3\text{ cm}$, $c = 4\text{ cm}$. Конструирај ја отсечката x , чија должина е:

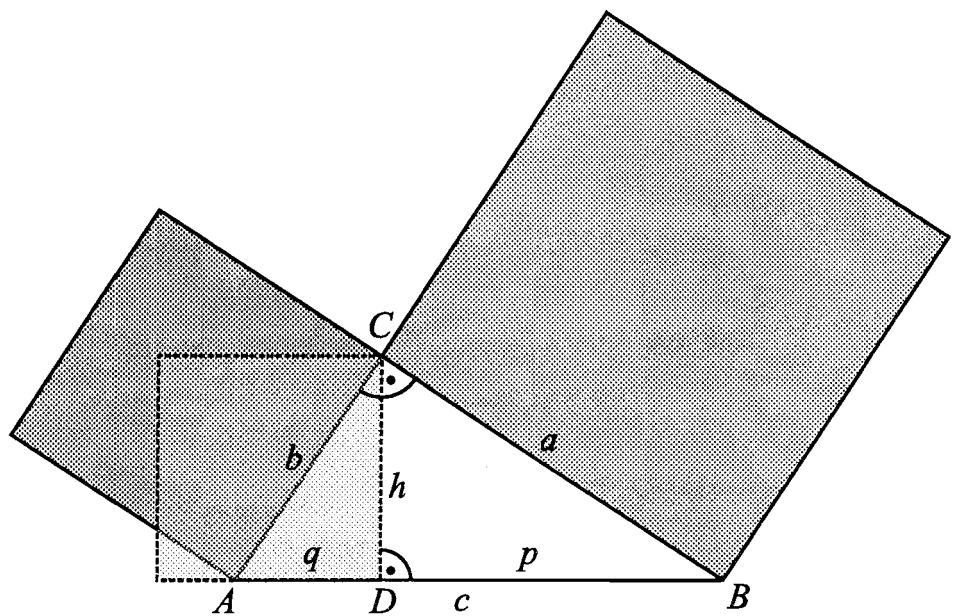
$$\text{а)} x = \frac{a^2}{c}; \quad \text{б)} x = \frac{a}{b}; \quad \text{в)} x = cb; \quad \text{г)} x = b^2.$$

- 7*. Нека се дадени отсечките a и b ($a > b$). Конструирај ја отсечката x ако важи:

$$\text{а)} 1:(a+b) = a:x; \quad \text{б)} a-b = b:x; \quad \text{в)} a:(a-b) = b:x.$$

- 8*. Нацртај три произволни отсечки a , b и c , така што $a > b > c$, а потоа конструирај ја отсечката x , чија должина е:

$$\text{а)} x = \frac{a+b}{c}; \quad \text{б)} x = \frac{bc}{a+c}; \quad \text{в)} x = \frac{bc}{a-b}; \quad \text{г)} x = \frac{b(b-c)}{a}.$$

2. СЛИЧНОСТ. ПИТАГОРОВА ТЕОРЕМА

2.1. ПОИМ ЗА СЛИЧНОСТ. СЛИЧНИ ТРИАГОЛНИЦИ

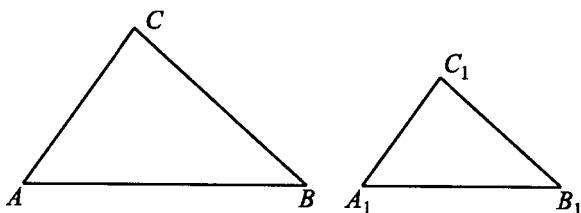
За два триаголника ABC и $A_1B_1C_1$ се вели дека се слични ако посјестои биекција међу нивните темиња, шака што:

- Соодветније агли да им се еднакви;
- Соодветније стране да им се пропорционални, т.е. ако

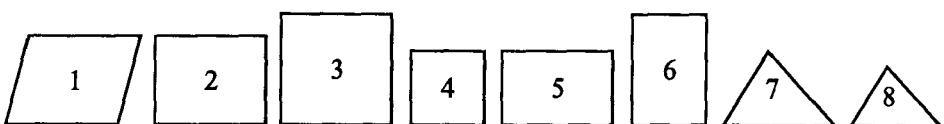
$$\angle A = \angle A_1, \angle B = \angle B_1, \angle C = \angle C_1$$

$$\frac{\overline{AB}}{\overline{A_1B_1}} = \frac{\overline{BC}}{\overline{B_1C_1}} = \frac{\overline{AC}}{\overline{A_1C_1}} = k, \text{ и то је } \Delta ABC \sim \Delta A_1B_1C_1.$$

Бројот k се вика коефициент на сличност, а симболот „ $\sim$ “ – знак за сличност.

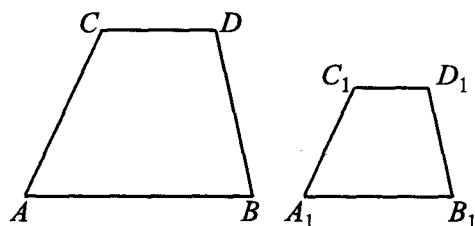
1. Препознај ги фигурите на црт. 1 што се слични.

Цртеж 1

2. На црт. 2 се дадени два трапеза. Измери ги соодветните страни и соодветните агли, а потоа:

- Спореди ги соодветните агли;
- Пресметај го односот на соодветните страни.
- Што можеш да заклучиш од а) и б)?

Цртеж 2

3. Дали се слични:

- Кои било два рамнокраки триаголници?
- Кои било два триаголници?
- Кои било два квадрати?

4. Дали правоаголникот, со димензии 8 см и 6 см, е сличен со правоаголникот што е со димензии 12 см и 9 см.

5. Триаголникот ABC е сличен со триаголникот PST . Напиши ги соодветните страни и соодветните агли.

6. Сличните триаголници ABC и MNS се рамнострани. Ако страната на првиот триаголник е 6 см, а страната на вториот триаголник е 3 см, одреди го коефициентот на сличноста.

7. Нацртај триаголник ABC , а потоа нацртај друг триаголник $A_1B_1C_1$, сличен на него, со коефициент на сличност:

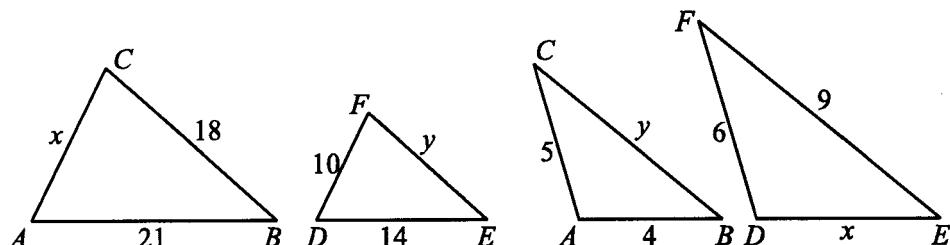
a) $k = 2$;   b) $k = \frac{3}{2}$;   в) $k = 0,8$.

8. Нацртај триаголник ABC , со страни $a = 2$ см, $b = 4$ см, $c = 3$ см и триаголник $A_1B_1C_1$, сличен на него ако: а) $k = \frac{2}{3}$; б) $k = 1$.

9. Нацртај два рамнострани триаголника, чии страни се однесуваат како $2 : 1$. Дали се слични тие триаголници?

10. Односот на соодветните страни на два слични триаголници е 2. Ако страните на вториот триаголник се 6 см, 7,5 см и 8 см, колкави се страните на првиот триаголник?

11. Триаголникот ABC е сличен на триаголникот DEF (црт. 3). Одреди ги непознатите страни според податоците дадени на цртежот.

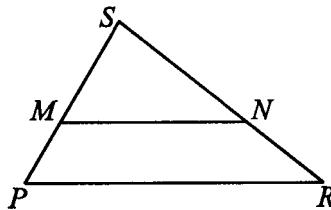

Цртеж 3

12. На црт. 4 $\Delta ABC \sim \Delta MNS$. Пресметај ги должините на страните PS и MN , ако:

а) $\overline{SN} = 4,8$ см, $\overline{SM} = 5$ см, $\overline{PR} = 15$ см, $\overline{SR} = 12$ см;

б) $\overline{SN} = 3,3$ дм, $\overline{PM} = 5,1$ см, $\overline{PR} = 10$ см, $\overline{NR} = 1,7$ см.

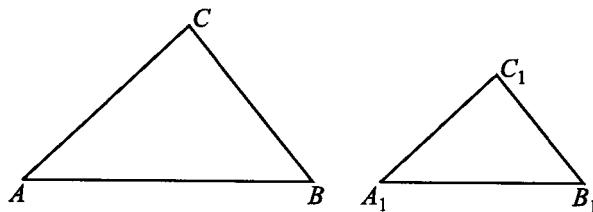

Цртеж 4

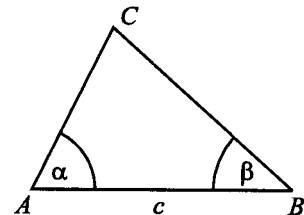
2.2. ПРИЗНАЦИ ЗА СЛИЧНОСТ НА ТРИАГОЛНИЦИ

2.2.1. ПРВ ПРИЗНАК ЗА СЛИЧНИ ТРИАГОЛНИЦИ

Два ѕтриаголника се слични ако два агла од едниот ѕтриаголник се еднакви со два агла од другиот ѕтриаголник.

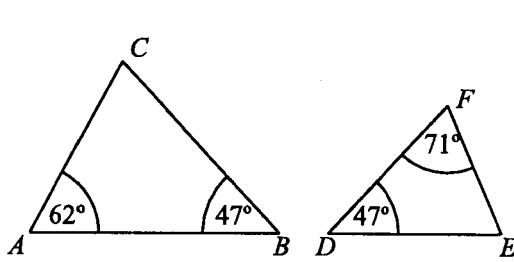

- На црт. 1 е даден триаголник ABC , со страна $c = 4$ см и агли $\alpha = 59^\circ$ и $\beta = 40^\circ$. Нацртај друг триаголник $A_1B_1C_1$, со страна $c_1 = 6$ см и агли $\alpha_1 = 59^\circ$ и $\beta_1 = 40^\circ$. Што можеш да кажеш за тие два триаголника?

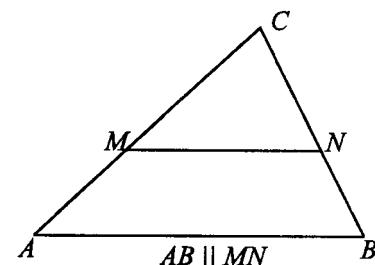

Цртеж 1

- За триаголникот ABC дадени се аглите $\angle A = 69^\circ$ и $\angle B = 54^\circ$, а за триаголникот TNM аглите: $\angle M = 57^\circ$ и $\angle T = 69^\circ$. Дали се слични тие триаголници?
- Испитај дали се слични триаголниците на црт. 2, а) и б) и зошто?

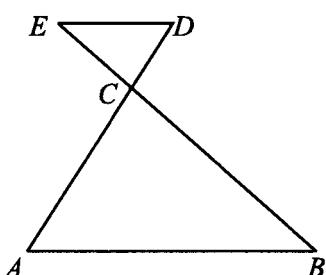
а)

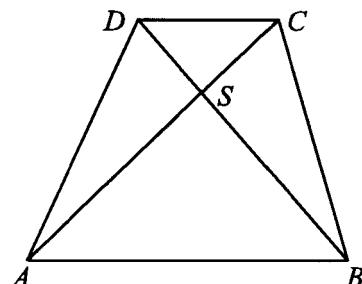
б)

Цртеж 2

4. На цртежот 3 $DE \parallel AB$. Докажи дека $\Delta ABC \sim \Delta DEC$, а потоа запиши ја пропорционалноста на соодветните страни на сличните триаголници.

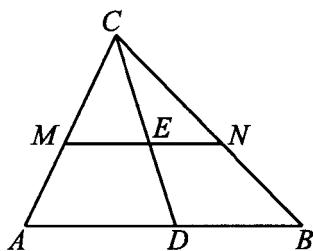

Цртеж 3

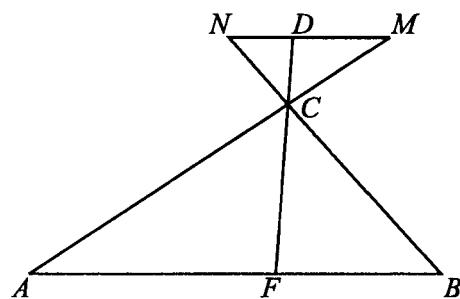

Цртеж 4

5. Во трапезот $ABCD$ (црт. 4) дијагоналите AC и BD се сечат во точката S . Докажи дека $\Delta ABS \sim \Delta CDS$.
6. На црт. 5 $MN \parallel AB$. Запиши ги сите парови слични триаголници.

a)

b)

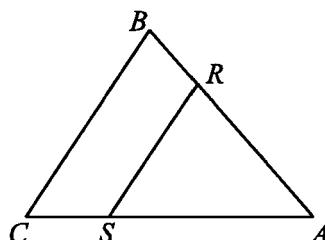
Цртеж 5

7. На црт. 6 $RS \parallel BC$. Пресметај ги другите страни на триаголниците ако:

a) $\overline{AC} = 24 \text{ cm}$, $\overline{AB} = 21 \text{ cm}$,
 $\overline{RS} = 10 \text{ cm}$, $\overline{AR} = 14 \text{ cm}$;

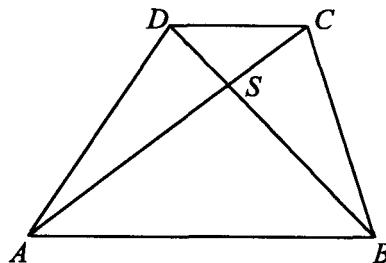
b) $\overline{AB} = 16 \text{ cm}$, $\overline{BC} = 20 \text{ cm}$,
 $\overline{AR} = 12 \text{ cm}$, $\overline{AC} - \overline{AS} = 6 \text{ cm}$;

v) $\overline{AS} = 2,1 \text{ dm}$, $\overline{CA} = 3,5 \text{ dm}$,
 $\overline{AR} = 2,7 \text{ dm}$, $\overline{BC} + \overline{RS} = 3,2 \text{ dm}$.

Цртеж 6

8. Во трапезот $ABCD$ (црт. 7) $\Delta ABS \sim \Delta CDS$. Одреди ја должината на AC и BD , ако
 $\overline{AB} = 20$ см, $\overline{CD} = 8$ см,
 $\overline{AS} = 15$ см, $\overline{SD} = 5$ см.

Цртеж 7

- 9*. Даден е трапезот $ABCD$ ($AB \parallel CD$). Точката S е пресечна точка на дијагоналите.

Ако $\overline{AB} = 9$ см, $\overline{AC} = 12$ см и $\overline{SC} = 4$ см, пресметај ја должината на средната линија на трапезот.

- 10*. Даден е трапезот $ABCD$, при што S е пресечна точка на дијагоналите, а отсечките BC и AD се основи на трапезот. Ако

$\overline{BS} : \overline{SD} = \frac{3}{10} : \frac{2}{3}$ и средната линија $m = 29$ см, пресметај го односот

$\overline{AS} : \overline{SC}$ и основите на трапезот.

- 11*. Во трапезот $ABCD$ дијагоналите AC и BD се сечат во точката O .

Ако $\overline{AO} = 10,5$ см, $\overline{CO} = 4,5$ см, $\overline{AB} - \overline{CD} = 12$ см, пресметај ги основите на трапезот.

- 12*. Во трапезот $ABCD$ повлечена е дијагоналата BD , при што $\angle DAB = \angle DBC$. Одреди ја должината на дијагоналата BD ако се познати неговите основи: $\overline{CD} = 12$ см и $\overline{AB} = 27$ см.

- 13*. Основите на еден трапез се однесуваат како $9 : 5$, а еден од краците е 16 см. За колку треба да се продолжи тој крак за да се пресече со продолжението на другиот крак?

14. Во трапезот $ABCD$ ($AB \parallel CD$) краците $\overline{AD} = 2$ dm и $\overline{BC} = 1,6$ dm се продолжени до пресекот во точката M . Одреди ја должината на отсечката BM , ако $\overline{AM} = 2,5$ dm.

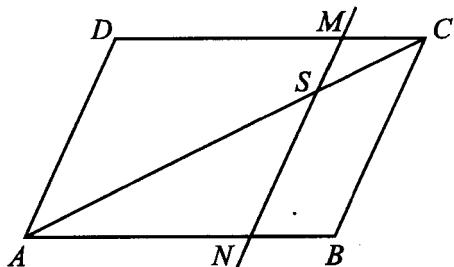
15. Во трапезот $ABCD$ ($AB \parallel CD$) дијагоналите се сечат во точката O . Одреди ги $\overline{BO}$ и $\overline{OD}$, ако $\overline{AO} = 5$ см, $\overline{OC} = 4$ см, $\overline{BD} = 13,5$ см.

- 16*. Симетралата на острвиот агол на еден паралелограм ја дели помалата дијагонала на отсечки со должина 1,6 см и 4,4 см.

Пресметај ги страните на паралелограмот ако неговиот периметар е 15 cm.

- 17.* Во триаголникот ABC со страни $\overline{AC} = 15$ cm и $\overline{BC} = 10$ cm повлечена е симетралата CD на $\angle C$. Низ точката $D \in AB$ повлечена е права $DM \parallel AC$. Одреди ја должината на отсечките BM , CM и DM .

- 18.* На црт. 8 точката M ја дели страната DC на паралелограмот $ABCD$ во однос $3 : 2$. Одреди ги должините на отсечките на дијагоналата $\overline{AC} = 11$ cm, добиени со точката S ако правата $MS \parallel BC$.

Цртеж 8

19. Нацртај два правоаголни триаголници, така што еден остат агол на првиот триаголник да биде 32° , а несоодветниот остат агол на другиот триаголник е 58° . Образложи зошто се слични овие триаголници.

20. Правоаголниот триаголник ABC ($\angle C = 90^\circ$) е сличен со правоаголниот триаголник DMN ($\angle N = 90^\circ$). Пресметај ги периметрите на тие триаголници ако $\overline{AC} = 7,5$ cm, $\overline{AB} = 12,5$ cm, $\overline{MN} = 4$ cm и $\overline{DN} = 3$ cm .

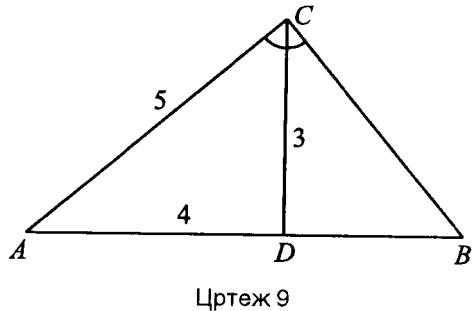
21. Во правоаголниот триаголник ABC катетата $\overline{BC} = 4,8$ cm , а хипотенузата $\overline{AB} = 6$ cm . Конструирај триаголник $A_1B_1C_1$ сличен на ΔABC ако:

a) $k = 2$;   b) $\overline{A_1B_1} = 5$ cm;   в) $\overline{B_1C_1} = 2,4$ cm .

22. Во правоаголниот триаголник ABC повлечена е висината од темето на правиот агол кон хипотенузата, при што се добиени неколку правоаголни триаголници. Кој од нив е сличен со триаголникот ABC и зошто?

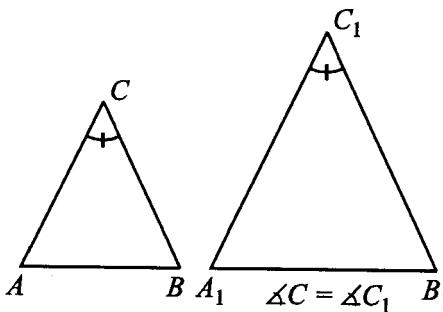
23. Колкава е висината на фабрички оџак, кој на хоризонтална рамнина фрла сенка долга 60 m ако во исто време дрво високо 2,5 m фрла сенка 4 m.

- 24.* Во правоаголниот триаголник ABC повлечена е висината од темето на правиот агол кон хипотенузата (црт. 9). Пресметај го периметарот и плоштината на триаголникот ABC според дадените податоци на цртежот во сантиметри.

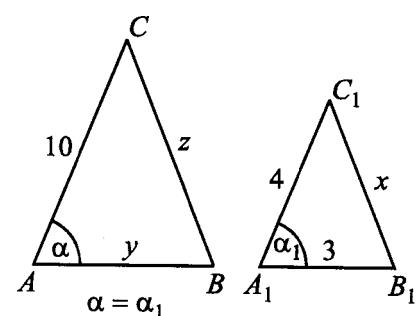

Цртеж 9

25. Дали се слични рамнокраките триаголници ABC и $A_1B_1C_1$ (црт. 10) и зошто?

Цртеж 10

Цртеж 11

26. Дадени се рамнокраките триаголници ABC и $A_1B_1C_1$ (црт. 11), каде што $\alpha = \alpha_1$. Пресметај ги страните x , y и z според податоците на цртежот.
27. За два рамнокраки триаголника познато е дека аглите при темето C и темето C_1 им се еднакви. Ако соодветните основи се однесуваат како $3 : 5$, колкав е односот на соодветните краци и колкав е коефициентот на сличност?
28. Основата и кракот на еден рамнокрак триаголник имаат дужини 8 cm и 10 cm . Колкава е дужината на соодветните страни на рамнокракиот триаголник, сличен со него, ако коефициентот на сличност е 0.8 ?
29. Аголот при врвот на рамнокрак триаголник е 72° , а аголот на основата на друг рамнокрак триаголник е 54° . Докажи дека тие триаголници се слични.

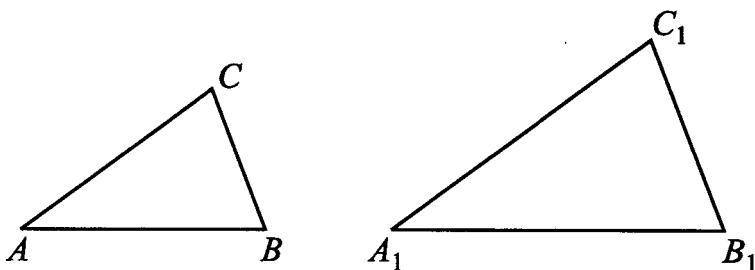
30. Рамнокраките триаголници ABC и RST имаат еднакви агли при врвот ($\angle C = \angle T$). Кракот на триаголникот ABC е 15 cm, а основата и кракот на триаголникот RST се 12 cm и 9 cm. Одреди го периметарот на триаголникот ABC .

31.* Низ точката $M \in AC$ во рамнокрак триаголник ABC ($\overline{AC} = \overline{BC}$) повлечена е права $MN \parallel AB$ ($N \in BC$). Одреди ја должината на отсечката MN ако $\overline{MN} = \overline{NB}$ и ако основата на триаголникот е 6 cm, а кракот 4 cm.

32.* Аголот при врвот на рамнокрак триаголник е 36° . Докажи дека симетралата на еден од аглите на основата го дели триаголникот на два рамнокраки триаголници, слични со дадениот.

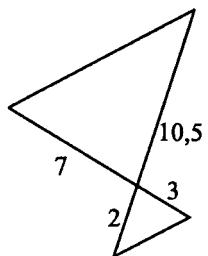
2.2.2. ВТОР ПРИЗНАК ЗА СЛИЧНИ ТРИАГОЛНИЦИ

Ако две страни на еден триаголник се соодветно пропорционални на две страни од друг триаголник и агли меѓу тие две страни им се еднакви, тогаш тие триаголници се слични.

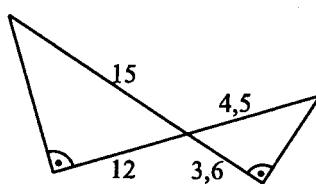

- Даден е триаголник ABC со страни $\overline{AB} = 8 \text{ cm}$, $\overline{AC} = 6 \text{ cm}$ и агол $\angle A = 58^\circ$. Конструирај триаголник $A_1B_1C_1$, сличен на дадениот, со страни двапати помали од страните на триаголникот ABC и $\angle A_1 = 58^\circ$.

2. Кои триаголници на црт. 1 се слични?

a)

b)

Цртеж 1

3. Познати се по три соодветни елементи на триаголникот ABC , триаголникот MNR и триаголникот PQS . Кои од нив се слични ако е дадено за:

$$ABC: \angle C = 66^\circ, \overline{AC} = 21 \text{ cm}, \overline{BC} = 9 \text{ cm};$$

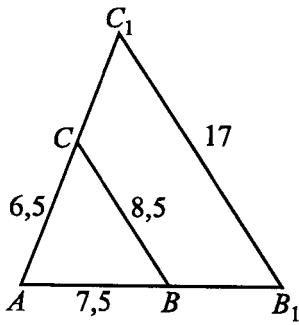
$$MNR: \angle R = 66^\circ, \overline{MR} = 35 \text{ cm}, \overline{NR} = 25 \text{ cm};$$

$$PQS: \angle S = 66^\circ, \overline{PS} = 28 \text{ cm}, \overline{QS} = 12 \text{ cm}.$$

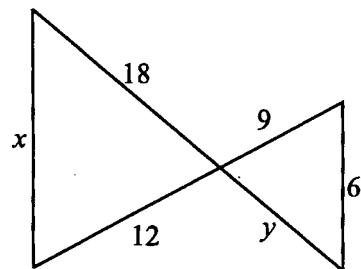
4. На цртежот 2 дадени се триаголниците ABC и AB_1C_1 , при што

$$\overline{AB} : \overline{AB_1} = \overline{AC} : \overline{AC_1} = \frac{1}{2}.$$

- a) Зошто триаголникот ABC е сличен со триаголникот AB_1C_1 ?
б) Пресметај ги страните на триаголниците.

Цртеж 2

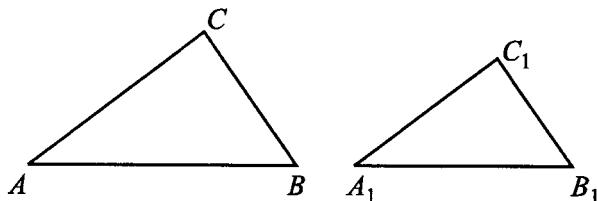
Цртеж 3

5. На црт. 3 триаголниците се слични. Одреди ги должините на отсечките x и y според податоците на цртежот.

6. Триаголниците ABC и $A_1B_1C_1$ се рамноокраци. Ако ABC има еден агол 50° и крак 6 cm , а триаголникот $A_1B_1C_1$ има агол 65° и крак од 9 cm , зошто тие се слични?
7. Аглите при темињата B и B_1 на рамнокраките триаголници ABC и $A_1B_1C_1$ се еднакви. Кракот и основата на првиот триаголник се 17 cm и 10 cm , а основата на вториот триаголник е 8 cm . Да се пресмета должината на кракот на триаголникот $A_1B_1C_1$.
8. Остриот агол на еден правоаголен триаголник е 58° , а кај друг правоаголен триаголник 32° . Дали овие триаголници се слични?
- 9*. За триаголникот ABC и триаголникот PQS се дадени: $\angle A = \angle P$ и $\frac{\overline{AB}}{\overline{PQ}} = \frac{\overline{AC}}{\overline{PS}} = \frac{4}{5}$. Пресметај ги страните $\overline{AB}$, $\overline{AC}$, $\overline{PQ}$ и $\overline{PS}$ ако $\overline{AC} + \overline{PS} = 27 \text{ cm}$, а $\overline{PQ} - \overline{AB} = 4,2 \text{ cm}$.
- 10*. За триаголникот ABC и триаголникот $A_1B_1C_1$ се знае дека $\angle B = \angle B_1$ и страните на првиот триаголник, што го зафаќаат $\angle B$, се 2,5 пати поголеми од соодветните страни на другиот триаголник. Да се пресметаат должините на страните AC и A_1C_1 ако $\overline{AC} + \overline{A_1C_1} = 2,8 \text{ dm}$.
- 11*. Во триаголниците ABC и MNS дадени се: $\angle C = \angle S$, $\overline{AB} = \frac{4}{3}\overline{MN}$ и $\overline{NS} = 0,75\overline{BC}$. Одреди ги $\overline{AC}$ и $\overline{MS}$ ако $\overline{AC} - \overline{MS} = 5 \text{ cm}$.
- 12*. Во триаголникот ABC повлечена е полуправа BD , така што $\angle ABC = \angle BDC$. Одреди ги должините на отсечките AD и DC ако $\overline{BC} = 2 \text{ dm}$ и $\overline{AC} = 4 \text{ dm}$ (точката D е меѓу точките A и C).
- 13*. Во триаголникот ABC повлечена е полуправа BD , така што $\angle BDC = \angle ABC$, а на страната AC се добиваат отсечките $\overline{AD} = 7 \text{ cm}$ и $\overline{DC} = 9 \text{ cm}$. Одреди ја должината на страната BC и односот $\overline{BD}:\overline{BA}$ (точката D е меѓу точките A и C).
- 14*. Во триаголникот ABC , со страни $a=8 \text{ cm}$, $b=16 \text{ cm}$ и $c=12 \text{ cm}$, повлечена е правата $MN \parallel AC$, така што $\overline{AM} = \overline{BN}$. Одреди ја $\overline{MN}$.

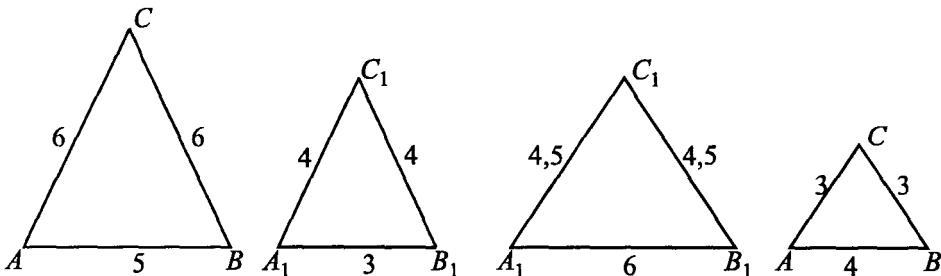
2.2.3. ТРЕТ ПРИЗНАК ЗА СЛИЧНИ ТРИАГОЛНИЦИ

Ако *шриите страни на еден триаголник се пропорционални со шриите страни на друг триаголник, тогаш тие триаголници се слични.*

- Нацртај триаголник ABC , чии страни се: $\overline{AB} = 4 \text{ cm}$, $\overline{BC} = 3 \text{ cm}$ и $\overline{AC} = 2,5 \text{ cm}$. Конструирај триаголник $A_1B_1C_1$ со двапати поголеми страни од триаголникот ABC . Измери ги соодветните агли кај двета триаголника и спореди ги. Дали вака добиениот триаголник $A_1B_1C_1$ е сличен со триаголникот ABC ?
- Должините на страните на триаголникот ABC се: $a = 5 \text{ cm}$, $b = 6,5 \text{ cm}$ и $c = 7 \text{ cm}$, а должините на триаголникот $A_1B_1C_1$ се: $a_1 = 4 \text{ cm}$, $b_1 = 5,2 \text{ cm}$, и $c_1 = 5,6 \text{ cm}$. Дали овие триаголници се слични?
- Должините на страните на триаголникот ABC се: 9 cm , 15 cm и 21 cm . Одреди ги страните на триаголникот $A_1B_1C_1$, сличен со триаголникот ABC ако коефициентот на сличност е:
  - $k = \frac{5}{4}$;
  - $k = 0,5$.
- Должините на страните на еден триаголник се: $a = 13,5 \text{ cm}$, $b = 7,5 \text{ cm}$ и $c = 4,5 \text{ cm}$. Најди ги должините на страните на друг триаголник, сличен на првиот, ако:
  - $a_1 = 7,2 \text{ cm}$;
  - $b_1 = 15 \text{ cm}$.
- Страните на еден триаголник се со должини: 5 cm , 7 cm и 10 cm , а најдлгата страна на друг триаголник, сличен на дадениот, е 8 cm . Најди ги должините на страните на другиот триаголник.

- 6.* Должините на страните на еден правоаголен триаголник се: 9 cm, 15 cm и 12 cm. Најди ја должината на висината, спуштена кон хипотенузата на правоаголен триаголник, сличен на дадениот, ако неговата хипотенуза е 2,5 пати помала од хипотенузата на дадениот триаголник.
7. На црт. 1 дадени се рамнокраките триаголници ABC и $A_1B_1C_1$. Утврди дали се слични тие триаголници.

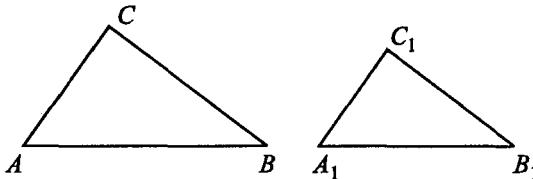

Цртеж 1

8. Должините на страните на триаголникот ABC се $a = 6$ cm, $b = 4,5$ cm и $c = 3,6$ cm. Конструирај триаголник $A_1B_1C_1$, сличен на триаголникот ABC , ако должината на страната:
- a) $a_1 = 4$ cm;   б) $c_1 = 6$ cm;   в) $b_1 = 3$ cm .
9. Должините на страните на триаголникот $A_1B_1C_1$: се $a_1 = 3$ cm, $b_1 = 4$ cm и $c_1 = 6$ cm. Конструирај триаголник ABC , сличен на триаголникот $A_1B_1C_1$, ако коефициентот на сличност е:
- a) $k = \frac{1}{2}$;   б) $k = 1,2$;   в) $k = 1$.
- 10.* Нива, во форма на правоаголен триаголник, на една скица е претставена со должини на страните 5,5 cm, 5 cm и 4,5 cm, во размер 1 : 4 000. Најди ги должините на страните на таа нива на теренот.

2.3. ОДНОС НА ПЕРИМЕТРИТЕ КАЈ СЛИЧНИ ТРИАГОЛНИЦИ

За трајаголникот $\overline{ABC}$, сличен на трајаголникот $\overline{A_1B_1C_1}$, е точно:

$$\frac{L}{L_1} = \frac{\overline{AB}}{\overline{A_1B_1}} = \frac{\overline{BC}}{\overline{B_1C_1}} = \frac{\overline{AC}}{\overline{A_1C_1}} = k,$$

каде што L и L_1 се, соодветно, периметрите на трајаголниците.

1. Трајаголникот $\overline{ABC}$, со страни $\overline{AB} = 6 \text{ cm}$, $\overline{BC} = 9 \text{ cm}$ и $\overline{AC} = 12 \text{ cm}$, е сличен на трајаголникот $\overline{A_1B_1C_1}$ со коефициент на сличност k . Пресметај го периметарот на трајаголникот $\overline{A_1B_1C_1}$ ако:

a) $k = 2$;   б) $k = \frac{1}{2}$;   в) $k = 1,5$.

2. Пресметај го периметарот на трајаголникот $\overline{ABC}$, кој е сличен на трајаголникот $\overline{A_1B_1C_1}$, ако:

a) $a_1 = 9 \text{ cm}$, $b_1 = 5 \text{ cm}$, $c_1 = 7 \text{ cm}$ и $k = \frac{2}{3}$;

б) $a_1 = 1 \text{ dm}$, $b_1 = 9 \text{ cm}$, $c_1 = 1,3 \text{ dm}$ и $k = \frac{5}{4}$.

3. Соодветните страни c и c_1 на два слични трајаголници се $7,5 \text{ cm}$ и 10 cm . Пресметај го периметарот на поголемиот трајаголник ако периметарот на помалиот трајаголник е 60 cm .

4. Трајаголникот $\overline{ABC}$ со страни: $a = 12 \text{ cm}$, $b = 18 \text{ cm}$ и $c = 15 \text{ cm}$, е сличен на трајаголникот $\overline{A_1B_1C_1}$. Одреди го периметарот на трајаголникот $\overline{A_1B_1C_1}$ ако $b_1 = 24 \text{ cm}$.

5. Периметрите на два слични трајаголници се 24 cm и 36 cm . Ако страната a на првиот трајаголник е 8 cm , колка е должината на соодветната страна a_1 на вториот трајаголник?

6. Страните на еден триаголник се 3 cm, 2,5 cm и 4 cm. Одреди ги дожините на страните на друг триаголник, сличен на дадениот, чиј периметар е 34,2 cm.
7. Пресметај го периметарот на триаголникот $A_1B_1C_1$, сличен на триаголникот ABC , ако:
- $a = 30 \text{ cm}$, $b = 38 \text{ cm}$, $c = 40 \text{ cm}$ и $a_1 = 15 \text{ cm}$;
  - $a = 8 \text{ cm}$, $b = 7,2 \text{ cm}$, $c = 5,5 \text{ cm}$ и $b_1 = 4,8 \text{ cm}$.
8. Периметрите на два слични рамнокраки триаголника се 51 cm и 68 cm, а основата на помалиот триаголник е 15 cm. Пресметај ги дожините на страните на другиот триаголник?
9. Периметрите на два слични рамнокраки триаголника се 4,8 dm и 3,6 dm, а кракот на првиот има дожина 15 cm. Одреди ги дожините на страните на вториот триаголник.
10. Хипотенузите на два слични правоаголни триаголника се 12 cm и 15 cm, а катетата на првиот триаголник е 7,2 cm. Колкава е дожината на соодветната катета на другиот триаголник?
11. Периметрите на два слични триаголника се однесуваат како 5:2. Ако една страна и соодветната висина на првиот триаголник се 8 cm и 6 cm, пресметај ги дожините на соодветната страна и нејзината висина на другиот триаголник.
12. Кофициентот на сличност на два триаголника е $k = \frac{3}{5}$, а висината на вториот триаголник е $h_1 = 4,5 \text{ cm}$. Пресметај ја дожината на соодветната висина на првиот триаголник.
13. Периметрите на два слични триаголника се 18 cm и 24 cm, а висината на вториот триаголник е 8 cm. Пресметај ја висината на првиот триаголник.
14. Триаголниците ABC и $A_1B_1C_1$ се слични, а соодветните страни се $b = 7,5 \text{ cm}$ и $b_1 = 9 \text{ cm}$. Колкава е висината h_1 , спуштена на страната b_1 , ако висината, спуштена врз страната b , е $h = 6 \text{ cm}$?
15. Основите на два слични рамнокраки триаголника се 7 cm и 10,5 cm. Колкава е висината на вториот триаголник ако висината на првиот триаголник е 5,1 cm?

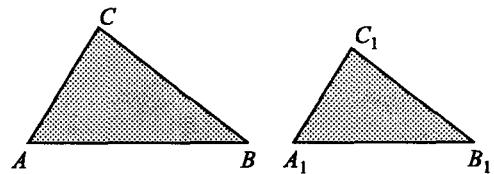
- 16.* Соодветните страни на два слични триаголника се 5 см и 2 см, а разликата на нивните периметри е 60 см. Одреди ги периметрите на тие триаголници.
- 17.* Страните на триаголникот ABC се однесуваат како 3:4:5. Ако тој триаголник е сличен со триаголникот $A_1B_1C_1$, чиј периметар е 18 см, одреди ги должините на страните на вториот триаголник.
- 18.* Страните на еден триаголник се однесуваат како 4 : 5 : 6, а помалата страна на него сличен триаголник, е 8 см. Определи го периметарот на вториот триаголник.
- 19.* Периметарот на еден триаголник е $\frac{11}{13}$ од периметарот на друг сличен со него триаголник. Разликата на две соодветни страни е 10 см. Одреди ги должините на тие две страни.
- 20.* Најмалите соодветни страни на два слични триаголници се долги 9 см и 6 см. Ако збирот на периметрите на триаголниците е 145 см, одреди ги периметрите на тие триаголници.
- 21.* Периметрите на два слични рамнокраци триаголници се однесуваат како 2 : 3. Ако збирот на основите на триаголниците е 7,5 dm, пресметај ги должините на основите на триаголниците.
- 22.* Периметрите на два слични триаголници се однесуваат како 5 : 3, а разликата на соодветните висини е 3,4 см. Пресметај ги висините на триаголниците.

2.4. ОДНОС НА ПЛОШТИНИТЕ НА ДВА СЛИЧНИ ТРИАГОЛНИКА

За $\overline{\text{триаголникот}} ABC$, сличен со $\overline{\text{триаголникот}} A_1B_1C_1$, е точно:

$$\frac{P}{P_1} = \frac{\overline{AB}^2}{\overline{A_1B_1}^2} = \frac{\overline{BC}^2}{\overline{B_1C_1}^2} = \frac{\overline{AC}^2}{\overline{A_1C_1}^2} = k^2,$$

каде што P и P_1 се, соодветно, плоштините на $\overline{\text{триаголници}}$.

- Плоштините на два слични триаголника се однесуваат како $16 : 49$.
Како се однесуваат:
  - соответните страни;
  - соответните висини;
  - радиусите на вписаните кружници?
- Плоштините на два слични триаголника ABC и $A_1B_1C_1$, со страни a и a_1 се, соодветно, 9 cm^2 и 25 cm^2 . Ако основата $a = 6 \text{ cm}$, пресметај ги основата a_1 и соодветните висини h и h_1 .
- Нацртај триаголник ABC , а потоа конструирај триаголник PRS со плоштина четирипати поголема од плоштината на дадениот триаголник. Дали триаголникот ABC е сличен со триаголникот PRS и зошто?
- Страната c на триаголникот ABC е 9 cm , а соодветната висина $h = 6 \text{ cm}$. Пресметај ја страната c_1 и висината h_1 на триаголникот $A_1B_1C_1$ што има плоштина 48 cm^2 и е сличен на триаголникот ABC .
- Плоштината на триаголникот ABC , сличен на триаголникот $A_1B_1C_1$, е $12,25 \text{ cm}^2$, а коефициентот на сличност $k = 0,5$. Пресметај ја плоштината на триаголникот $A_1B_1C_1$.
- Оносот на плоштините на два слични триаголници е $36 : 25$. Како се однесуваат соодветните страни c и c_1 и соодветните радиуси на описаните кружници на сличните триаголници?
- Плоштините на два слични триаголници се однесуваат како:
  - $4 : 9$;
  - $12\frac{1}{4} : 6,25$.

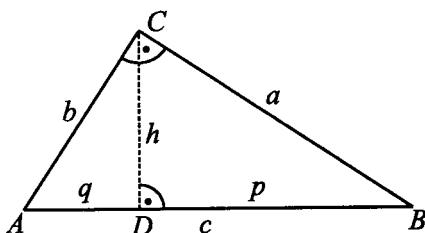
Одреди го односот на периметрите на тие триаголници.

- Оносот на страните на два слични триаголници е $4 : 5$. Кој е односот на нивните плоштини?
- Оносот на хипотенузите на два слични правоаголни триаголници е $2,6$. Кој е односот на периметрите, а кој на плоштините на тие триаголници?

10. Соодветните страни на два слични триаголници се a и a_1 , а плоштината на првиот триаголник е 24 cm^2 . Пресметај ја плоштината на другиот триаголник ако:
- а) $a : a_1 = 4 : 9$;   б) $a : a_1 = \frac{1}{3} : \frac{1}{2}$;   в) $a : a_1 = 1,2$.
- 11.* Страната AB на триаголникот ABC поделена е на три еднакви отсечки и низ краевите на отсечките се повлечени паралелни прави на страната BC . Пресметај како се однесуваат плоштините на секои два триаголника, добиени со повлекување на паралелните прави.
- 12.* Даден е триаголник ABC . Средната линија MN , паралелна со AB , го дели триаголникот на два дела: на триаголник и трапез. Каков е односот на плоштините на триаголникот и трапезот?
- 13.* Страните на еден триаголник изнесуваат 8 cm , 14 cm и 18 cm . Одреди ги страните и плоштините на триаголник, чија плоштина е $\frac{1}{4}$ од плоштината на дадениот.
- 14.* Страната на еден рамностран триаголник е 3 пати подолга од страната на друг рамностран триаголник. Кој е односот на периметрите, а кој на нивните плоштини?
- 15.* Катетите на еден правоаголен триаголник се 6 cm и 8 cm , а на друг правоаголен триаголник се 9 cm и 12 cm . Како се однесуваат нивните плоштини?
16. Периметрите на два слични триаголници се однесуваат како $2 : 3$, а плоштината на поголемиот триаголник е 63 dm^2 . Одреди ја плоштината на помалиот триаголник.
- 17.* Страната AB на триаголникот ABC , со точката D , е разделена на две отсечки со должини: 3 cm и 5 cm . Низ точката D е повлечена права, паралелна со страната AC . Одреди го односот на плоштините на триаголниците.
- 18.* Збирот на плоштините на два слични триаголници е 100 cm^2 , а две соодветни страни се однесуваат како $3 : 4$. Пресметај ја плоштината на секој триаголник.

- 19.* Разликата на плоштините на два слични триаголници е 80 cm^2 , а односот на периметрите е $5 : 3$. Пресметај ги плоштините на триаголниците.
- 20.* Висините на два слични триаголници се 18 cm и 15 cm , а разликата на нивните плоштини е 33 cm^2 . Пресметај ги плоштините на тие триаголници.
21. Основите на два слични рамнокраки триаголници се однесуваат како $3 : 2$. Пресметај ја плоштината на помалиот триаголник ако плоштината на поголемиот е $5,49 \text{ dm}^2$.
- 22.* Катетите на правоаголниот триаголник ABC се $a = 12 \text{ cm}$ и $b = 6 \text{ cm}$. Во него е вписан квадрат, така што едниот агол се совпаѓа со правиот агол на триаголникот. Одреди го односот на плоштините на триаголникот и квадратот.
- 23.* Во триаголникот ABC , со основа $\overline{AB} = 24 \text{ cm}$ и висина $\overline{CD} = 8 \text{ cm}$, е вписан правоаголник $DERS$ така што поголемата страна на правоаголникот лежи врз основата на триаголникот. Како се однесуваат плоштините на правоаголникот и триаголникот ако страните на правоаголникот се однесуваат како $2 : 1$.

2.5. СЛИЧНОСТ ВО ПРАВОАГОЛЕН ТРИАГОЛНИК

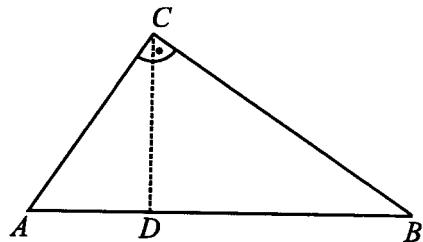

Евклидови теореми:

$$a^2 = p \cdot c; b^2 = q \cdot c \text{ и} \\ h^2 = p \cdot q;$$

1. Катетите на еден правоаголен триаголник се $3,5 \text{ cm}$ и 4 cm , а на друг 7 cm и 8 cm . Дали се слични тие триаголници и зошто?

2. На црт. 1 даден е правоаголниот триаголник ABC со висина CD , спуштена од темето C на правиот агол кон хипотенузата.
а) Именувај ги сите правоаголни триаголници; б) Кои правоаголни триаголници се слични и зошто?

Цртеж 1

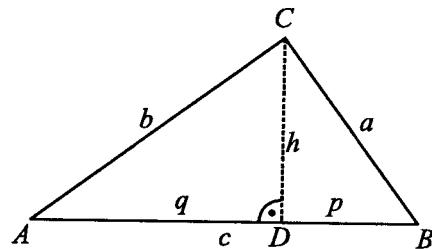
3. На црт. 2 даден е правоаголен триаголник ABC со катети a и b и хипотенуза c . Нека h е висината на хипотенузата, а подножјето на висината ја дели хипотенузата на отсечките p и q .

а) Од сличноста на ΔABC и ΔCBD се добива (дополни):

$$a:p = \underline{\quad} : \underline{\quad}, \text{ т.е. } a^2 = \underline{\quad}$$

б) Од сличноста на ΔACD и ΔABC се добива:

$$b:q = \underline{\quad} : \underline{\quad}, \text{ т.е. } b^2 = \underline{\quad}$$

Цртеж 2

в) Од сличноста на ΔADC и ΔCDB се добива:

$$q:h = \underline{\quad} : \underline{\quad}, \text{ т.е. } h^2 = \underline{\quad}$$

4. Пресметај ја непознатата отсечка во правоаголен триаголник ABC (црт. 2) ако е познато:

а) $c = 18 \text{ cm}$, $p = 8 \text{ cm}$, $a = ?$ б) $c = 12 \text{ cm}$, $q = 3 \text{ cm}$, $b = ?$

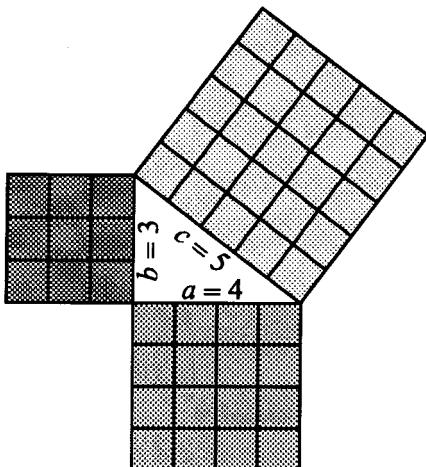
в) $p = 4,5 \text{ dm}$, $q = 2 \text{ dm}$, $h = ?$

5. Дадено е $h = 9,6 \text{ cm}$ и $q = 7,2 \text{ cm}$ во правоаголен триаголник ABC . Пресметај го p и катетите a и b .

6. Должината на катетата a во правоаголен триаголник е 8 cm , а на хипотенузата 10 cm . Пресметај ги отсечките p и q .

7. Во правоаголниот триаголник ABC катетата $b = 12$ см и хипотенузата $c = 15$ см. Пресметај ја висината h .
8. Во правоаголен триаголник ABC дадена е висината $h = 2,4$ см, спуштена врз хипотенузата, и проекцијата на a врз хипотенузата $p = 3,2$ см. Пресметај ги отсечките: q , c , a и b .
9. Според два дадени елементи на правоаголен триаголник, да се пресметаат другите четири:
a) $a = 6$ см, $p = 3,6$ см;   б) $b = 7$ см, $q = 12,8$ см;
в) $c = 25$ см, $p = 16$ см;   г) $p = 17,2$ см, $q = 12,8$ см.
- 10*. Дадени се проекциите $p = 5$ см на катетата a врз хипотенузата c и хипотенузата $c = 8,2$ см. Пресметај ги висината h и плоштината P на правоаголниот триаголник ABC .
11. Во правоаголен триаголник ABC се дадени $p = 8$ см, $q = 2$ см. Пресметај ја плоштината на триаголникот.
12. Дадени се отсечките $p = 2\frac{1}{4}$ см, $q = 4$ см во правоаголен триаголник ABC . Пресметај го периметарот на триаголникот.
- 13*. Дадени се должините на тежишната линија $t_c = 20$ см и катетата $b = 24$ см. Пресметај ги периметарот и плоштината на правоаголниот триаголник ABC .
14. Конструирај средна геометриска пропорционала x на дадените отсечки m и n ако е:
а) $m = 3$ см, $n = 4$ см;   б) $m = 3,6$ см, $n = 4,4$ см.
15. Конструирај правоаголен триаголник ABC ако се дадени отсечките $p = 4$ см и $q = 6$ см што се проекции од катетите a и b врз хипотенузата.
16. Нацртај две отсечки a и b со произволна големина. Конструирај трета отсечка c што е геометриска средина на дадените.

2.6. ПИТАГОРОВА ТЕОРЕМА

Квадратот над хипотенузата е еднаков на збирот од квадрите на катетите кај секој правоаголен триаголник, т.е.

$$c^2 = a^2 + b^2$$

На илустрација е прикажана Питагорова теорема со Египетскиот триаголник

$$5^2 = 4^2 + 3^2$$

$$25 = 16 + 9$$

$$25 = 25$$

$$c^2 = a^2 + b^2 \quad c = \sqrt{a^2 + b^2}$$

$$a^2 = c^2 - b^2 \quad a = \sqrt{c^2 - b^2}$$

$$b^2 = c^2 - a^2 \quad b = \sqrt{c^2 - a^2}$$

1. Пресметај ја хипотенузата c на правоаголен триаголник со катети:

а) $a = 21 \text{ cm}, b = 20 \text{ cm};$ б) $a = 5,5 \text{ dm}, b = 4,8 \text{ dm};$

2. Во правоаголен триаголник е дадена хипотенузата c и катетата b . Пресметај ја катетата a :

а) $c = 25 \text{ cm}, b = 7 \text{ cm};$ б) $c = 8,5 \text{ cm}, b = 7,7 \text{ cm};$

3. Во правоаголниот триаголник ABC се дадени катетата a и хипотенузата c . Пресметај ја катетата b :

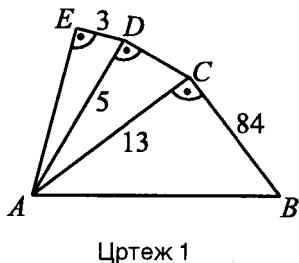
а) $a = 9 \text{ cm}, c = 15 \text{ cm},$ б) $a = 3 \text{ cm}, c = 7 \frac{4}{5} \text{ cm}.$

4. Провери дали триаголникот ABC е правоаголен ако должините на страните се:

а) 15, 36 и 39;   б) 7, 15 и 12;   в) $12 \frac{1}{2}, 7 \frac{1}{2}$ и 10;   г) 2,4; 4 и 3,2.

5. Двете страни на еден триаголник се 40 cm и 41 cm . Одреди ја третата страна на триаголникот за да биде правоаголен.
6. Пресметај го радиусот на описаната кружница кај правоаголниот триаголник ABC со катети:
- a) $a = 2,4\text{ dm}$, $b = 1\text{ dm}$;   b) $a = 48\text{ cm}$, $b = 36\text{ cm}$.
7. Пресметај го периметарот на правоаголен триаголник ако:
- a) $a = 15\text{ cm}$, $c = 17\text{ cm}$;   b) $c = 6,1\text{ m}$, $b = 1,1\text{ m}$.
8. Пресметај ја плоштината на правоаголен триаголник ако:
- a) $a = 24\text{ cm}$, $c = 25\text{ cm}$;   b) $b = 4\text{ dm}$, $c = 8,5\text{ dm}$;
- в) $R = 6,5\text{ cm}$, $a = 12\text{ cm}$.
9. Пресметај ја висината спуштена кон хипотенузата во правоаголниот триаголник ако се дадени катетите: $a = 6\text{ cm}$ и $b = 8\text{ cm}$.
10. Пресметај ја хипотенузата на рамнокрак правоаголен триаголник со катета 6 cm .
11. Пресметај ја катетата на рамнокрак правоаголен триаголник со хипотенуза 17 cm .
- 12.* Пресметај ја висината на рамнокрак правоаголен триаголник со плоштина $P = 12,25\text{ dm}^2$.
- 13.* Периметарот на описаната кружница околу правоаголен триаголник е $9,1\pi\text{ cm}$, а една катета на триаголникот е $8,4\text{ cm}$. Пресметај ги периметарот и плоштината на триаголникот.
- 14.* Плоштината на кругот, описан околу правоаголен триаголник, е $4\pi\text{ dm}^2$, а една негова катета е $3,2\text{ dm}$. Пресметај го периметарот на триаголникот.
- 15.* Околу правоаголен триаголник, со катета 4 dm , описан е круг со радиус $2,5\text{ dm}$. За колку е поголема плоштината на кругот од плоштината на правоаголниот триаголник?
- 16.* Пресметај ја плоштината и периметарот на кругот, описан околу правоаголен триаголник со катети 6 cm и 8 cm .
17. Плоштината на правоаголен триаголник е 30 cm^2 , а една негова катета е 5 cm . Пресметај ја плоштината на кругот описан околу триаголникот.

18. Пресметај го периметарот на фигурата $ABCDE$ на црт. 1 според податоците на цртежот.

Цртеж 1

- 19*. Едната катета и хипотенузата на правоаголниот ΔABC се 30 cm и 50 cm . Точката M (внатрешната точка на ΔABC) е оддалечена 5 cm од секоја катета. Колкава е оддалеченоста на M од хипотенузата?

- 20*. Точката M (внатрешна точка) во правоаголен триаголник ABC оддалечена е од катетите на триаголникот 5 cm и 12 cm . Колку е оддалечена таа точка од темињата на триаголникот ако катетите се долги 14 cm и 48 cm ?

- 21*. Пресметај ги периметарот и плоштината на правоаголен триаголник ако се дадени една катета и тежишната линија на таа катета:

а) $a = 8\text{ cm}$, $t = 5\text{ cm}$;   б) $b = 3\text{ cm}$, $t = 2,5\text{ cm}$.

- 22*. Пресметај ги плоштината и периметарот на правоаголен триаголник со дадени една катета и висината кон хипотенузата:

а) $a = 4\text{ dm}$ и $h = 2,4\text{ dm}$;   б) $b = 6\text{ cm}$ и $h = 4,8\text{ cm}$.

- 23*. Пресметај го периметарот на правоаголен триаголник ABC со висина $h_c = 24\text{ cm}$ и тежишна линија $t_c = 25\text{ cm}$.

- 24*. Пресметај ги периметарот и висината h_c кај правоаголен триаголник со хипотенуза $c = 20\text{ cm}$ и однос на катетите $3 : 4$.

- 25*. Висината кон хипотенузата во еден правоаголен триаголник го дели правиот агол $1 : 2$. Докажи дека подножјето на висината ја дели хипотенузата во однос $1 : 3$!

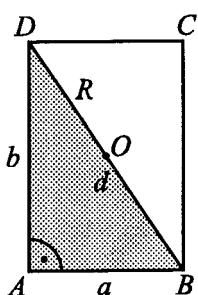
- 26*. Пресметај го периметарот на правоаголен ΔABC со хипотенуза $c = 17\text{ cm}$ и висина $h_c = 8,4\text{ cm}$.

27. До која висина на еден сид достига скала долга $3,5\text{ m}$ ако долгниот дел на сидот е оддалечен од скалата $2,1\text{ m}$.

- 28*. Пресметај ја плоштината на триаголникот ABC ако се дадени аглите $\gamma = 75^\circ$ и $\beta = 45^\circ$ и страната $\overline{AC} = 4\text{ cm}$.

2.7. ПРИМЕНА НА ПИТАГОРОВАТА ТЕОРЕМА

2.7.1. ПРИМЕНА НА ПИТАГОРОВАТА ТЕОРЕМА КАЈ ПРАВОАГОЛНИК И КВАДРАТ

$$d^2 = a^2 + b^2 \quad L = 2a + 2b$$

$$R = \frac{d}{2} \quad P = a \cdot b$$

d - дијагонала на правоаголникот

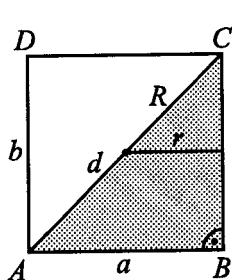
a, b - страни на правоаголникот

R - радиус на описаната кружница

- Пресметај ја дијагоналата на правоаголник, чии страни се:
 $a = 7,2 \text{ dm}$ и $b = 2,1 \text{ dm}$.
- Пресметај го радиусот на описаната кружница околу правоаголник со страна $a = 8 \text{ cm}$ и $b = 6 \text{ cm}$.
- Пресметај ја страната b на правоаголник со дијагонала $d = 1,5 \text{ dm}$ и страна $a = 1,2 \text{ dm}$.
- Пресметај ја страната a на правоаголник со дијагонала $d = 26 \text{ cm}$ и страна $b = 10 \text{ cm}$.
- Пресметај ги периметарот и плоштината на правоаголник ако е дадено:
a) $b = 24 \text{ cm}$ и $d = 40 \text{ cm}$;   b) $a = 31,5 \text{ cm}$ и $d = 32,5 \text{ cm}$.
- Радиусот на описаната кружница околу правоаголник е $17,5 \text{ cm}$, а страната $a = 21 \text{ cm}$. Пресметај ги периметарот и плоштината на правоаголникот.
- Периметарот на правоаголник со основа 12 cm е 34 cm . Пресметај го радиусот на описаната кружница околу правоаголникот.

8. Периметарот на еден правоаголник е $5,6 \text{ dm}$, а страната b е 12 cm . Пресметај ја плоштината на кружницата, описана околу правоаголникот.
9. Плоштината на еден правоаголник е 420 cm^2 , а едната страна е 35 cm . Пресметај го периметарот на кружницата описана околу правоаголникот.
10. Плоштината на кругот, описан околу правоаголник, со должина 4 dm е $6,25\pi \text{ dm}^2$. Пресметај ги периметарот и плоштината на правоаголникот.
- 11*. Плоштината на круг, описан околу правоаголник, со ширина $b = 8,4 \text{ cm}$ е $153,86 \text{ cm}^2$. За колку проценти е поголема плоштината на кругот од плоштината на правоаголникот?
- 12*. Периметарот на круг, описан околу правоаголник, со страна 15 dm е $17\pi \text{ dm}$. Пресметај го периметарот на правоаголникот.
- 13*. Дијагоналите во правоаголник се сечат под агол $\varphi = 120^\circ$. Пресметај ги периметарот и плоштината на правоаголникот со $d = 10 \text{ cm}$.
- 14*. Пресметај ги периметарот и плоштината на правоаголник со страна $a = 2b$ и дијагонала $d = 6,5 \text{ cm}$.
15. Колку се оддалечени темињата B и D од дијагоналата AC на правоаголникот $ABCD$ со страни 16 cm и 12 cm ?

* * *

$$d^2 = a^2 + a^2; \quad d = a\sqrt{2} \quad L = 4a$$

$$R = \frac{d}{2}; \quad r = \frac{a}{2} \quad P = a^2 \quad \text{и} \quad P = \frac{d^2}{2}$$

a - страна на квадратот

d - дијагонала на квадратот

R - радиус на описаната кружница на квадратот

r - радиус на впишаната кружница на квадратот

16. Одреди ја должината на дијагоналата кај квадрат со страна:

a) $a = 1 \text{ dm}$;   б) $a = 1,5 \text{ dm}$;   в) $a = 5\sqrt{2} \text{ cm}$.

17. Пресметај ја страната на квадрат со дијагонала:

а) $d = 12 \text{ cm}$;   б) $d = 6\sqrt{2} \text{ cm}$.

18. Одреди ја дијагоналата на квадрат, чиј периметар е 20 cm .

19. Одреди ја плоштината на квадрат, чиј периметар е 6 dm .

20. Плоштината на еден квадрат е $24,5 \text{ dm}^2$. Одреди ја должината на дијагоналата на квадратот.

21.* Плоштината на еден квадрат е $12,5 \text{ dm}^2$. Пресметај ги радиусот на описаната и радиусот на вписаната кружница во квадратот.

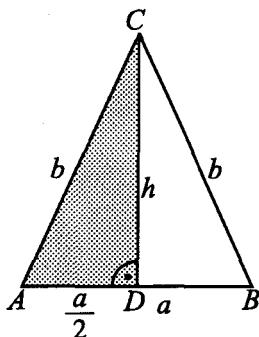
22.* Отсечката BN ги поврзува темето B и средината на страната AD на квадратот $ABCD$. Пресметај ги периметарот и плоштината на квадратот ако $\overline{BN} = 12 \text{ cm}$.

23.* Ако дијагоналата на квадрат $d = 3,5 \text{ dm}$ се зголеми двапати, колкав ќе биде радиусот на вписаната кружница во квадратот?

24.* Квадрат и правоаголен триаголник имаат една заедничка страна (не е хипотенузата) и еднакви плоштини по 100 cm^2 . Пресметај ја разликата на нивните периметри.

25.* Плоштината на кружниот прстен, добиен од описаната и вписаната кружница во квадрат, е $25\pi \text{ cm}^2$. Пресметај ги периметарот и плоштината на квадратот.

2.7.2. ПРИМЕНА НА ПИТАГОРОВАТА ТЕОРЕМА КАЈ РАМНОКРАК И РАМНОСТРАН ТРИАГОЛНИК

$$b^2 = h^2 + \left(\frac{a}{2}\right)^2$$

$$L = a + 2b$$

$$P = \frac{a \cdot h}{2}$$

a - основа на триаголникот

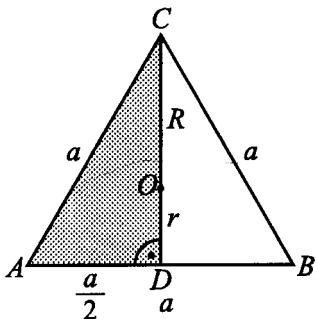
b - крак на триаголникот

h - висина на триаголникот

- Пресметај ја висината на рамнокрак триаголник ако се дадени основата и кракот:
  - $a = 64 \text{ cm}, b = 68 \text{ cm}$
  - $a = 4,8 \text{ cm}, b = 2,5 \text{ dm}$.
- Пресметај го кракот на рамнокрак триаголник ако се дадени основата и висината:
  - $a = 14 \text{ cm}, h = 24 \text{ cm}$
  - $a = 3 \text{ cm}, h = 3,6 \text{ cm}$.
- Пресметај ја основата на рамнокрак триаголник ако се дадени кракот и висината:
  - $b = 13 \text{ cm}, h = 12 \text{ cm}$
  - $b = 7,5 \text{ cm}, h = 4,5 \text{ cm}$.
- Колкав е периметарот на рамнокрак триаголник со основа $a = 6,6 \text{ cm}$ и висина $h = 5,6 \text{ cm}$.
- Пресметај ја плоштината на рамнокрак триаголник со крак $b = 4,1 \text{ cm}$ и основа $a = 8 \text{ cm}$.
- Пресметај ги периметарот и плоштината на рамнокрак триаголник со крак $b = 30 \text{ cm}$ и висина $h = 24 \text{ cm}$.
- Периметарот на рамнокрак триаголник е $24,2 \text{ cm}$, а кракот е $8,5 \text{ cm}$. Пресметај ја неговата плоштина.
- Рамнокрак триаголник има плоштина $7,68 \text{ dm}^2$, а висина $2,4 \text{ dm}$. Пресметај го неговиот периметар.
- Плоштината на рамнокрак триаголник е $12,6 \text{ cm}^2$, а основата е $5,6 \text{ cm}$. Пресметај го неговиот периметар.

- 10.* Периметарот на рамнокрациот триаголник ABC е 64 cm, а основата 14 cm. Пресметај ја плоштината на триаголникот.
- 11.* Пресметај ја должината на висината, спуштена кон кракот на рамнокрак триаголник, ако $L = 16$ cm и $a = 6$ cm.

* * *

$$h = \frac{a\sqrt{3}}{2} \quad R = \frac{a\sqrt{3}}{3}; r = \frac{a\sqrt{3}}{6}$$

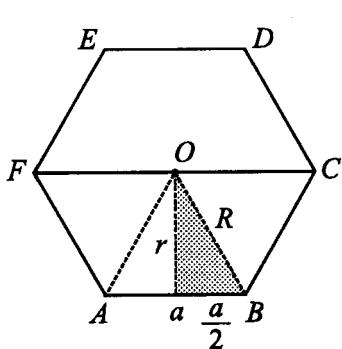
$$L = 3 \cdot a \quad P = \frac{a^2\sqrt{3}}{4}$$

- h - висина на триаголникот
 R - радиус на описаната кружница на триаголникот
 r - радиус на вписаната кружница на триаголникот

12. Пресметај ги плоштината, периметарот, висината, радиусот на описаната и радиусот на вписаната кружница во рамностран триаголник со страна $a = 12$ cm.
13. Пресметај h , r , R и P на рамностран триаголник со периметар $L=54$ cm.
14. Плоштината на рамностран триаголник е $9\sqrt{3}$ cm². Пресметај го неговиот периметар.
15. Пресметај ги периметарот и плоштината на рамностран триаголник со висина 12 cm.
16. Во круг со радиус 6,6 cm вписан е рамностран триаголник. Пресметај ги периметарот и плоштината на триаголникот.
17. Кружница, со радиус 10 cm, е вписана во рамностран триаголник. Пресметај ги плоштината и периметарот на триаголникот.
- 18.* Над една страна од квадрат конструиран е рамностран триаголник. Пресметај ги плоштината и периметарот на фигураната, добиена од квадратот и рамностраниот триаголник, ако дијагоналата на квадратот е 7 cm.

- 19.* Над секоја страна на рамнотојниот триаголник конструирани се квадрати. Пресметај ги плоштината и периметарот на фигурата ако висината на триаголникот е долга 12 cm.
20. Двокрака молерска скала, со должина од 2,5 m, достига височина од 2,4 m. Колкаво е растојанието меѓу краците на скалата?
21. Шатор е составен од четири рамнокраки триаголници со основа $a = 2,4$ m и крак $b = 2$ m. Колку m^2 платно е потребно за тој шатор ако се знае дека 10% оди на отпадок?
22. Пресметај го радиусот на описаната кружница на рамнокрак правоаголен триаголник со плоштина $P = 1$ dm².
23. Пресметај ги периметарот и плоштината на рамнокрак правоаголен триаголник со висина $h = 3,5$ cm.
24. Пресметај ги периметарот и плоштината на рамнокрак правоаголен триаголник со дијагонала 6 cm и агол меѓу основата и дијагоналата 60° .
- 25.* Периметарот на рамнокрак триаголник е $L = 54$ cm, а основата и кракот се однесува како $8 : 5$. Пресметај ја плоштината на триаголникот.
- 26.* Пресметај ги плоштината и периметарот на правоаголник со дијагонала 6 cm и агол меѓу основата и дијагоналата 60° .

2.7.3. ПРИМЕНА НА ПИТАГОРОВАТА ТЕОРЕМА КАЈ ПРАВИЛЕН ШЕСТАГОЛНИК

$$R = a; \quad r = \frac{a\sqrt{3}}{2} = h_\Delta$$

$$L = 6 \cdot a$$

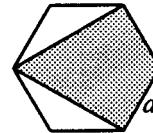
$$P = 6 \cdot \frac{a^2\sqrt{3}}{4}$$

R - радиус на описаната кружница

r - радиус на впишана кружница

- Пресметај ја плоштината на правилен шестаголник со страна:
a) $a = 2 \text{ dm}$; б) $a = 3,2 \text{ cm}$.
- Одреди ја страната на правилен шестаголник, чија плоштина е $259,80 \text{ dm}^2$.
- Пресметај го периметарот на правилен шестаголник, чија плоштина е $54\sqrt{3} \text{ cm}^2$.
- Периметарот на правилен шестаголник е 24 cm . Пресметај ја неговата плоштина.
- Пресметај го радиусот на вписаната и радиусот на описаната кружница во правилен шестаголник, чија плоштина е $24\sqrt{3} \text{ cm}^2$.
- Во правилен шестаголник, со страна $a = 4 \text{ cm}$, впишана е кружница. Пресметај ги периметарот и плоштината на кружницата.

- 7*. На црт. 1 е даден правилен шестаголник со страна $a = 3 \text{ cm}$. Пресметај ги плоштина и периметарот на шрафираната фигура.

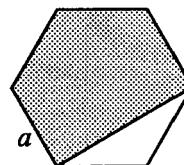
Цртеж 1

- 8*. Плоштината на кругот, вписан во правилен шестаголник, е $64\pi \text{ cm}^2$. Пресметај ги периметарот и плоштината на шестаголникот.

- 9*. Периметарот на кружницата, описана околу правилен шестаголник, е $12\pi \text{ dm}$. Пресметај ја плоштината на кругот вписан во шестаголникот.

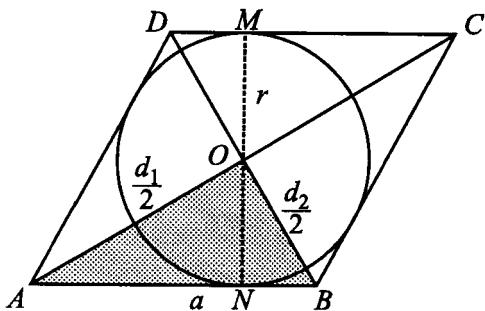
- 10*. Пресметај ја плоштината на кружниот прстен добиен од описаната и вписаната кружница кај правилен шестаголник со страна 1 dm .

- 11*. Пресметај ја плоштината на шрафириониот дел на правилниот шестаголник со страна $a = 2 \text{ cm}$ (црт. 2).

Цртеж 2

2.7.4. ПРИМЕНА НА ПИТАГОРОВАТА ТЕОРЕМА КАЈ РОМБ

$$a^2 = \left(\frac{d_1}{2}\right)^2 + \left(\frac{d_2}{2}\right)^2$$

$$r = \frac{h}{2}; \quad L = 4 \cdot a$$

$$P = a \cdot h \text{ и } P = \frac{d_1 \cdot d_2}{2}$$

$\overline{AC} = d_1$ - голема дијагонала

$\overline{MN} = h$ - висина на ромб

$\overline{BD} = d_2$ - мала дијагонала

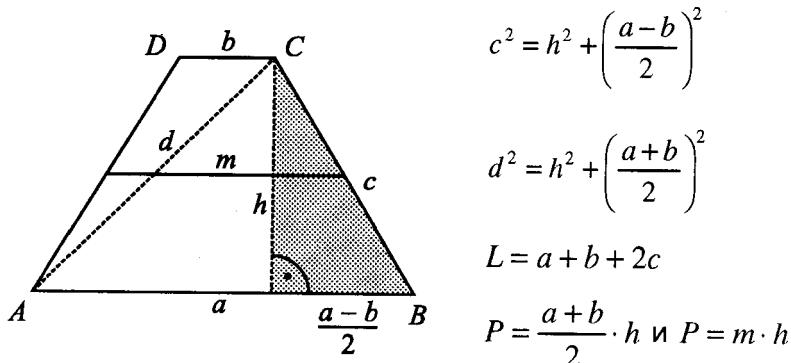
$\overline{MO} = r$ - радиус на вписаната кружница

- Пресметај ја страната на ромб со дијагонали:
а) $d_1 = 16 \text{ cm}, d_2 = 12 \text{ cm}$;   б) $d_1 = 9,6 \text{ dm}, d_2 = 11 \text{ dm}$.
- Пресметај ја дијагоналата d_1 на ромб со страна $a = 4 \text{ см}$ и дијагонала $d_2 = 4,8 \text{ см}$.
- Пресметај ја дијагоналата d_2 на ромб со страна $a = 2,5 \text{ dm}$ и дијагонала $d_1 = 1,4 \text{ dm}$.
- Пресметај ги периметарот и плоштината на ромб со дијагонали:
а) $d_1 = 30 \text{ cm}, d_2 = 16 \text{ cm}$;   б) $d_1 = 8 \text{ dm}, d_2 = 1,8 \text{ dm}$.
- Пресметај ја плоштината на ромб со дадени:
а) $a = 25 \text{ cm}, d_1 = 14 \text{ cm}$;   б) $a = 7,3 \text{ dm}, d_2 = 11 \text{ dm}$.
- Пресметај ја висината на ромб ако се познати:
а) $d_1 = 48 \text{ cm}, d_2 = 14 \text{ cm}$;   б) $d_1 = 24 \text{ cm}, a = 20 \text{ cm}$.
- Пресметај го периметарот на ромб со дадена плоштина и една од дијагоналите:
а) $P = 24 \text{ cm}^2, d_2 = 8 \text{ cm}$;   б) $P = 2,4 \text{ dm}^2, d_1 = 1,6 \text{ dm}$.

8. Пресметај ја висината на ромб со периметар $20,8 \text{ dm}$ и една дијагонала 3 dm .
9. Пресметај го радиусот на вписаната кружница во ромб со периметар $L = 80 \text{ cm}$ и една дијагонала 24 cm .
10. Пресметај ја плоштината на ромб со даден периметар и една дијагонала:
- a) $L = 34 \text{ dm}$, $d_1 = 2,6 \text{ dm}$;   b) $L = 35,6 \text{ cm}$, $d_2 = 16 \text{ cm}$.
11. Пресметај ја плоштината на ромб со периметар $L = 100 \text{ cm}$ и висина $h = 3,36 \text{ cm}$.
12. Едната дијагонала на ромб со плоштина 27 cm^2 е 1,5 пати поголема од другата. Пресметај го периметарот на ромбот.
- 13*. Отсечките, чии крајни точки се средините на страните на еден ромб, образуваат паралелограм. Пресметај ги периметарот и плоштината на паралелограмот ако ромбот има страна 5 cm и една дијагонала 6 cm .
14. Ромб, со висина 4 cm , и рамностран триаголник имаат еднакви периметри по 24 cm . Кој од нив има поголема плоштина и за колку?
- 15*. Пресметај ги периметарот и плоштината на ромб чија поголема дијагонала е 6 cm , а еден агол е 60° .
- 16*. Пресметај ја помалата дијагонала на ромб со страна 7 cm и еден агол 45° .
- 17*. Над секоја страна на ромб, со страна $a = 4 \text{ cm}$ и остат агол 60° , конструирани се рамнострани триаголници. Пресметај ги плоштината и периметарот на така добиената фигура.
- 18*. Пресметај ја висината на ромб ако односот на дијагоналите е $4 : 3$, а страната е 10 cm .
- 19*. Во рамнокрак триаголник ABC , со основа $a = 12 \text{ cm}$ и крак $b = 10 \text{ cm}$, вписан е ромб, чиј еден агол се совпаѓа со аголот кај темето A на $\triangle ABC$. Пресметај ја плоштината на ромбот.
- 20*. Покусата дијагонала го дели ромбоидот на два правоаголни триаголници. Пресметај ги периметарот и плоштината на ромбоидот, чија висина е $3,6 \text{ cm}$, а покусата дијагонала е 6 cm .

- 21.* Едната дијагонала на ромбот е 8 см, а односот на другата дијагонала и страната е $30 : 17$. Пресметај ги периметарот и плоштината на ромбот.
- 22.* Едната дијагонала на ромб е двапати помала од другата дијагонала. Пресметај ја висината на ромбот ако страната е $a = 10$ см.
- 23.* Пресметај ја плоштината на четириаголникот, чии темиња се подношјата на висините, спуштени од темето D врз страните на ромбот и темињата B и D , ако се дадени страната $a = 5$ см и дијагоналата $\overline{BD} = 6$ см на ромбот.

2.7.5. ПРИМЕНА НА ПИТАГОРОВАТА ТЕОРЕМА КАЈ РАМНОКРАК И ПРАВОАГОЛЕН ТРАПЕЗ

a и b - основи на трапезот
 d - дијагонала на трапезот
 h - висина на трапезот
 c - крак на трапезот
 m - средна линија на трапезот

1. Пресметај ја висината на рамнокрачиот трапез ако се познати двете основи и кракот на трапезот:
- а) $a = 13$ см, $b = 7$ см, $c = 5$ см; б) $a = 2,8$ см, $b = 1,2$ дм, $c = 1,7$ дм.

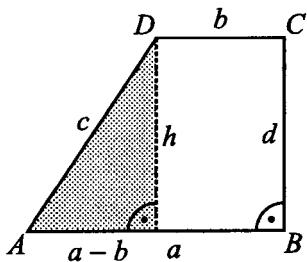
2. Дадени се основите и висината на рамнокрациот трапез. Пресметај го кракот на трапезот ако:
- а) $a = 10 \text{ cm}$, $b = 2 \text{ cm}$, $h = 3 \text{ cm}$; б) $a = 1,5 \text{ dm}$, $b = 0,5 \text{ dm}$, $h = 1,2 \text{ dm}$.
3. Пресметај ја основата на рамнокрак трапез ако се дадени:
- а) $a = 40 \text{ cm}$, $c = 37 \text{ cm}$, $h = 35 \text{ cm}$;
- б) $b = 3,5 \text{ dm}$, $c = 9,7 \text{ dm}$, $h = 7,2 \text{ dm}$.
4. Паралелните страни на рамнокрак трапез се 16 cm и 10 cm , а висината 4 cm . Пресметај го периметарот на трапезот.
5. Периметарот на рамнокрак трапез е 78 cm , а основите $a = 30 \text{ cm}$ и $b = 14 \text{ cm}$. Пресметај ја висината на трапезот.
6. Плоштината на рамнокрак трапез е 11 dm^2 , а основите се 7 dm и 4 dm . Пресметај го периметарот на трапезот.
7. Плоштината на рамнокрациот трапез е 28 dm^2 , поголемата основа $a = 10 \text{ dm}$ и висината 4 dm . Пресметај го периметарот на трапезот.
8. Пресметај ја плоштината на рамнокрак трапез, чиј периметар е 148 cm , а основите се 50 cm и 20 cm .
9. Пресметај ги периметарот и плоштината на рамнокрак трапез ако се дадени основата $a = 9,7 \text{ dm}$, кракот $c = 6,5 \text{ dm}$ и висината $h = 5,6 \text{ dm}$.
- 10.* Пресметај ги периметарот и плоштината на рамнокрак трапез ако се дадени должините на помалата основа $b = 9 \text{ cm}$, дијагоналата $d = 17 \text{ cm}$ и кракот $c = 10 \text{ cm}$.
- 11.* Пресметај ја дијагоналата на рамнокрак трапез со основи $a = 21 \text{ cm}$, $b = 9 \text{ cm}$ и крак $c = 10 \text{ cm}$.
- 12.* Средната линија на рамнокрак трапез е 8 cm , кракот $6,25 \text{ cm}$ и плоштината 48 cm^2 . Пресметај го периметарот на трапезот.
- 13.* Плоштината на рамнокрак трапез е $26,4 \text{ cm}^2$, а основите се $6,9 \text{ cm}$ и $4,1 \text{ cm}$. Пресметај ја дијагоналата на трапезот.
- 14.* Во рамнокрак трапез основите се долги $12,5 \text{ cm}$ и $3,5 \text{ cm}$, а дијагоналата 10 cm . Пресметај ги периметарот и плоштината на трапезот.

15. Покривот на една кука е составен од два рамнокраки трапези и два рамнокраки триаголници. Колку m^2 лим е потребно за покривот ако основите на трапезот се $a = 9\text{ m}$, $b = 4\text{ m}$, кракот $c = 6,5\text{ m}$, а основите на триаголниците се $6,6\text{ m}$.

16.* Пресметај ги плоштината и периметарот на рамнокрак трапез ако се дадени:

a) $a = 8\text{ cm}$, $b = 3\text{ cm}$, $\alpha = 45^\circ$;   b) $b = 8\text{ cm}$, $c = 6\text{ cm}$, $\gamma = 120^\circ$;

* * *

$$c^2 = h^2 + (a - b)^2$$

$$h = d$$

$$L = a + b + c + d$$

$$P = \frac{a+b}{2} \cdot h \text{ и } P = m \cdot h$$

a, b - основи на трапезот

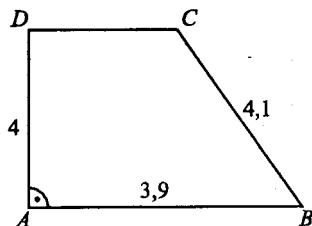
c и d - краци на трапезот

d - е и висина на трапезот

17. Пресметај ги периметарот и плоштината на правоаголен трапез со основи $a = 12\text{ cm}$, $b = 9\text{ cm}$ и поголемиот крак $c = 5\text{ cm}$.

18. Пресметај ги периметарот и плоштината на трапезот на црт. 1 ползувајќи ги податоците од цртежот.

19. Пресметај ги дијагоналите на правоаголен трапез со основи $a = 12,5\text{ cm}$, $b = 8\text{ cm}$ и висина $h = 6\text{ cm}$.

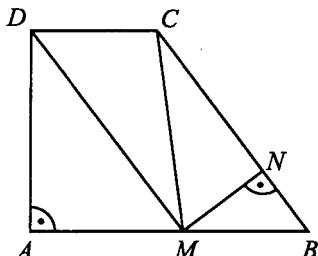

Цртеж 1

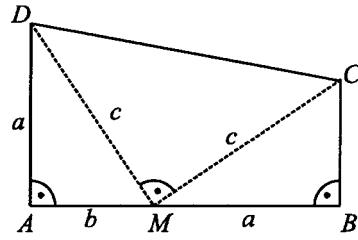
20.* Правоаголен трапез има помала дијагонала 20 cm и основи 42 cm и 12 cm . Пресметај ги плоштината и периметарот на трапезот.

21. Плоштината на правоаголен трапез е 12 dm^2 , а паралелните страни се 6 cm и 2 cm . Пресметај го периметарот на трапезот.

22. Висината на правоаголен трапез е 15 cm, помалата основа 16 cm, а кракот 25 cm. Пресметај ги периметарот и плоштината на трапесот.
- 23.* Пресметај ја плоштината на трапез со основи $a = 20$ cm, $b = 6$ cm и краци $c = 13$ cm и $d = 15$ cm.
24. Во квадратот $ABCD$ со плоштина 225 cm^2 е повлечена отсечката $\overline{DS} = 17 \text{ cm}$, $S \in AB$. Пресметај ги периметарот и плоштината на така добиените делови на квадратот.
25. Два фабрички оџаци се оддалечени 35 m. Висината на првиот е 52 m, а на другиот 40 m. Колку се оддалечени врвовите на оџациите?
- 26.* Во трапез, со краци 15 cm и 13 cm и една основа 7 cm, вписан е круг. Одреди ја плоштината на кругот.
- 27.* Пресметај ги плоштината и периметарот на трапезот $ABCD$, даден на црт. 2, ако $\Delta AMD \sim \Delta NMB$ и $\overline{CM} = 29 \text{ cm}$, $\overline{CN} = 21 \text{ cm}$, $\overline{AD} = 24 \text{ cm}$, $\overline{DM} = 30 \text{ cm}$ и $DM \parallel CB$.
- 28.* Пресметај ја плоштината на трапезот $ABCD$, даден на црт. 3, ако е: $a + b = 14 \text{ cm}$, $c = 10 \text{ cm}$.

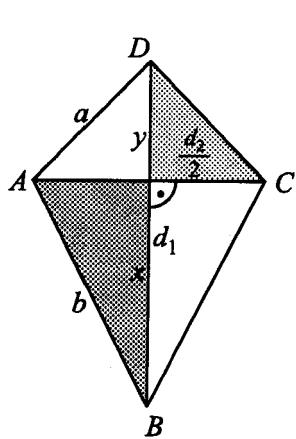
Цртеж 2

Цртеж 3

- 29.* Пресметај ја висината на рамнокрак трапез ако дијагоналите му се заемно нормални, а плоштината му е еднаква на 16 dm^2 .
- 30.* Краците на еден трапез се долги 15 cm и 10 cm, а поголемата основа е 27 cm. Помалата дијагонала го дели трапесот на два слични триаголници. Одреди го периметарот на трапесот.

2.7.6. ПРИМЕНА НА ПИТАГОРОВАТА ТЕОРЕМА КАЈ ДЕЛТОИД

$$P = \frac{d_1 \cdot d_2}{2}, \quad a^2 = y^2 + \left(\frac{d_2}{2} \right)^2$$

$$L = 2a + 2b, \quad b^2 = x^2 + \left(\frac{d_1}{2} \right)^2$$

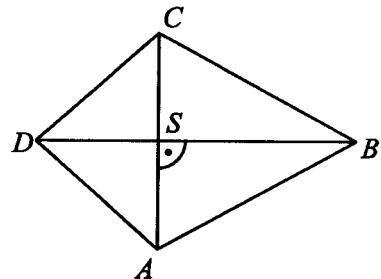
$$d_1 = x + y$$

d_1 - поголема дијагонала на делтоидот

d_2 - помала дијагонала на делтоидот

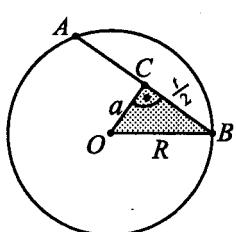
a, b - страни на делтоидот

- Пресметај ја плоштината на делтоид со дијагонали $d_1 = 20$ см и $d_2 = 13$ см.
- Пресметај го периметарот на делтоидот на црт. 1 ако $\overline{AC} = 32$ см, $\overline{DS} = 12$ см и $\overline{BS} = 30$ см .
- Страните на еден делтоид имаат должини 18,5 см и 62,5 см. Пресметај ја плоштината на делтоидот ако дијагоналата, што не е симетрала, е 35 см.
- Должината на помалата дијагонала на еден делтоид е 16 см, а должината на неговата помала страна е 17 см. Пресметај го периметарот на делтоидот ако неговата плоштина е 372 cm^2 .

Цртеж 1

2.7.7. ПРИМЕНА НА ПИТАГОРОВАТА ТЕОРЕМА КАЈ КРУГ И КРУЖНИЦА

$$R^2 = a^2 + \left(\frac{t}{2}\right)^2$$

R - радиус на кружницата (кругот)

$\overline{AB} = t$ - тетива на кружницата

a - растојание од центарот на кружницата до тетивата

- Пресметај ги плоштината и периметарот на круг со радиус $R = 10 \text{ cm}$.
- Во круг, со радиус 5 cm , повлечена е тетива со должина од 6 cm . Одреди колку е оддалечена тетивата од центарот на кругот.
- Центарот на еден круг, со радиус $2,5 \text{ cm}$, е оддалечен од една негова тетива 2 cm . Одреди ја должината на тетивата.
- Тетива, со должина 12 cm , е оддалечена од центарот на кругот $2,5 \text{ cm}$. Пресметај го радиусот на кругот.
- Во кружница со периметар $62,8 \text{ cm}$, е повлечена тетива што е на растојание 6 cm од центарот. Пресметај ја должината на тетивата.
- Во круг, со плоштина $P = 72,25\pi \text{ cm}^2$, на растојание $3,6 \text{ cm}$ е повлечена тетива AB . Пресметај ја должината на тетивата.
- Пресметај го периметарот на круг, во кој е повлечена тетива $\overline{AB} = 6,4 \text{ dm}$, која е оддалечена $2,4 \text{ dm}$ од центарот.
- Во круг, со периметар 157 cm , е повлечена тетива чија должина е 48 cm . Колкава е оддалеченоста на тетивата од центарот на кругот?
- Во круг, со периметар $15,7 \text{ cm}$, се повлечени две паралелни тетиви, чии должини се 3 cm и $4,8 \text{ cm}$. Колкаво е растојанието меѓу двете тетиви?
- Во полукруг, со дијаметар $2,5 \text{ dm}$, е повлечена тетива, паралелна со дијаметарот, чие растојание до центарот е $7,5 \text{ cm}$. Одреди ја должината на тетивата.

11. Во кружница, со радиус 4 см, е повлечена тетива што одговара на централен агол од 60° . Одреди на кое растојание е тетивата од центарот.
12. Два складни круга, со радиус 3,9 см, се сечат во точките A и B , а нивните центри се оддалечени 7,2 см. Одреди ја должината на заедничката тетива.
13. Две кружници, со периметри 6π см и 8π см, се сечат, при што заедничката тетива е со должина 4,8 см. Одреди го централното растојание на тие кружници.
14. Радиусите на две концентрични кружници се $R_1 = 5$ см и $R_2 = 3$ см. Во поголемата кружница е повлечена тетива што ја допира помалата кружница. Колка е должината на таа тетива?
15. Плоштината на помалиот од два концентрични круга е $50,24 \text{ cm}^2$. Пресметај го периметарот на поголемиот круг ако тетивата што го допира помалиот е долга 15 см.
16. Плоштините на два концентрични круга се $P_1 = 10,89\pi \text{ cm}^2$ и $P_2 = 42,25\pi \text{ cm}^2$. Пресметај ја должината на тетивата што го допира помалиот круг.
17. Периметрите на две концентрични кружници се 24,492 см и 55,892 см. Пресметај ја должината на тетивата што ја допира помалата кружница.
- 18*. Дадени се две концентрични кружници. Тетивата на поголемата кружница, со должина од 6 см, ја допира помалата кружница. Одреди ја плоштината на кружниот прстен.
- 19*. Една тетива има должина 6 см. Растојанието од тетивата до центарот на кругот е за 1 см помала од радиусот на кругот. Пресметај го радиусот на кругот и оддалеченоста на тетивата од центарот на кругот.
- 20*. Радиусот на кругот е за 4 см поголем од половината на тетивата, а растојанието од центарот на кругот до тетивата е 6 см. Пресметај ги плоштината и периметарот на кругот.
- 21*. Дадена е кружница со радиус $R = 8$ см и точка S , која е надвор од кружницата. Одреди го растојанието од центарот на кружницата до точката S ако должината на тангентната отсечка, повлечена ѕд точката S до кружницата, е за 2 см покуса растојанието од центарот до точката S .
- 22*. Во круг, со дијаметар 50 см, е вписан рамнокрак триаголник, чија основа е на растојание 7 см од центарот на кругот. Да се одредат периметарот и плоштината на триаголникот.

- 23.* Околу рамнокрак триаголник ABC , со основа $a = 8$ см, описана е кружница со периметар $L = 10\pi$ см. Одреди го периметарот на триаголникот.
- 24.* Во кружница k се повлечени две паралелни тетиви на различни страни од центарот, со должини 18 см и 24 см. Одреди го радиусот на кружницата ако растојанието меѓу тетивите е 21 см.

2.7.8. ПРИМЕНА НА ПИТАГОРОВАТА ТЕОРЕМА ВО КОНСТРУКТИВНИ ЗАДАЧИ

1.* Дадени се отсечките a и c . Конструирај отсечка x , така што:

$$\text{а) } x = \sqrt{a^2 + c^2}; \quad \text{б) } x = \sqrt{a^2 - c^2} \text{ и } a > c; \quad \text{в) } x = \sqrt{a^2 + 2c^2}.$$

2.* Дадена е отсечката a со произволна должина. Конструирај отсечка;

$$\text{а) } x = \sqrt{a^2 + 1}; \quad \text{б) } x = \sqrt{a^2 - 1};$$

3.* Конструирај отсечка x ако:

$$\text{а) } x = \sqrt{2}; \quad \text{б) } x = \sqrt{8}; \quad \text{в) } x = \sqrt{3\frac{1}{4}}.$$

4. Дадени се два квадрата со различни страни a и a_1 ($a > a_1$). Конструирај нов квадрат, чија плоштина е еднаква на:

- а) збирот од плоштините на дадените квадрати;
- б) разликата од плоштините на дадените квадрати.

5.* Даден е квадрат со произволна плоштина. Конструирај нов квадрат, чија плоштина е:

- а) двапати поголема од плоштината на дадениот квадрат;
- б) двапати помала од плоштината на дадениот квадрат.

6.* Конструирај квадрат со плоштина еднаква на плоштината на правоаголник со страни $a = 4$ см и $b = 3$ см.

